

**MOT
LYSERE
TIDER**

**Oktober 1981
Nr. 9 - 30. årgang
Løssalg kr. 5,-**

Bistand til fienden

Av Aa.-H. BERG

Når man leser noe som virker urettferdig, eller på annen måte støtter an mot sunne moralbegreper, så harmes man. Det melder seg en trang til å sette synderen på plass. Så også i dette tilfelle.

I nr. 8 av Folk og Land tilkjennegir Verdens Gangs redaktør Tim Greve i sin artikkel kategorisk at norske sykesøstres pleie av sårede og syke på tyske sykehus og feltlasaretter under siste verdenskrig var bistand til fienden og således landssvik.

Man skulle tro at politiske dommer over norske Røde Kors-søstres innsats for ca. 40 år siden var mest egnet til å trekke et glemselens og skammens slør over. Det er derfor høyst forstemmende at Tim Greve stivnakket, fremdeles prøver å opprettholde myten om «Det rettferdige rettsoppgjør» fra 1945 og utover også når det gjelder Røde Kors-søstres sykepleievirksomhet. Den groveste og mest sjofle brist i herr Greve's moralske vurderingsevne er setningen om at det bl.a. var landsforrederi fordi, citat: «det humanitære motiv var underordnet ønsket om å hjelpe fiendens soldater». Dette er å slå under beltestedet, og avtvinger bare forakt for en så lavpannet tankegang.

Hva som får ham til å argumentere som han gjør i sin artikkel er uforståelig, og hvis et overveiende flertall av det norske folk — som han sier — i seiersrusen i hine dager oppfattet de norske Røde Kors-søstrenes samaritan-handlinger som lands-

svik, så er det vel knapt 1% av befolkningen som idag vil erklære seg enig med Tim Greve i hva han sier i sin artikkel.

Hans uttalelser vidner mer om et noe forherdet sinn som vanskelig kan tilgi. Mye tyder på at det dessverre i mange nordmenns natur synes latent å ligge en spire til langsinnhet og hevn-gjerrighet. Noe særlig fint karaktertrekk er det i så fall ikke, og selv 40 år etter de omtalte hendelser er det, såvidt undertegnede kan skjønne, svært lite håp om sannhets erkjennelse hos en liten, men likevel hård kjerne i det norske folk som fremdeles sykkelig klammer seg til sine — i egne øyne — fedrelandskjærlige handlingers fortreffelighet i 5 okkupasjonsår, og trassig benekter at landsmenn med en annen politisk oppfatning en deres egen kan ha gjort noe til gagn for sitt land i samme tidsrom ut ifra hederlige motiver.

NS-folk ble visstnok av prof. Andenæs for kort tid siden beskyldt for å leve i sin egen, lille verden, men den moralske verden Tim Greve og likesinnede synes å leve i, er nok med tiden skrumpet sammen til å bli enda mindre.

Aa.-H. Berg

P.S. Hvordan stiller Tim Greve seg til de norske Røde Kors-søstrenes pleie på tyske feltlasaretter av engelske, amerikanske og andre allierte krigsfanger under siste krig?

Var dette også bistand til fienden?

d.s.

Historiebevissthet — et europeisk særtrekk

(FRA «KONTINENT» NR. 2 1981)

Av FRANK BJERKHOLT

Den europeiske identitet er så mangesidig at det kan være vanskelig å oppdage enheten. Allikevel vet vi at den er der, for avstanden til andre kulturer er større enn de indre europeiske forskjeller seg imellom. Tilsvarende er individualismen et særkjenne for europeeren, så utpreget at fragmenteringen synes større enn det som binder sammen. Allikevel hviler individual-

ismen på premisser som er sær-europeiske og som setter grenser for den enkeltes utfoldelse.

Hvilke er de?

Jeg vil trekke frem to hovedideer som samtidig representerer holdninger. Det dreier seg om historiebevisstheten og inkarnasjonsbegrepet.

Europeeren er historisk orientert (Forts. side 9)

Med FOLK og LAND gjennom 30 år!

Det har så visst ikke gått «hus forbi» at FOLK OG LAND er 30 år.

Fra bygd og by i inn- og utland kommer det hilsener til oss, og igjen må vi slå fast at ikke noe annet blad har en slik trofast leserkrets, for hvem avisen er et kjærte bånd med det som var, og det som er.

Lesernes nære tilknytning til FOLK OG LAND viser at vår avis ikke bare er et organ som kjemper utad, men også er et middel til å holde stridsfolket for sannhet og rett sammen.

Bladets fremtid ser lys ut idag. I motsetning til tidligere år abonnerer nå folk fra alle politiske lag på FOLK OG LAND, og kommer med meninger til bladet, — undertegnet kjente navn fra såvel hjemmefront som pressefront, men også av den vanlige Ola Jøssing.

Det var dit vi ville.

Vi er på talefot med tidligere motstandere.

Bladets linje siden 1976 har ført til at vi ikke lenger søkes tiet ihjel, men tvert om har fått igang en diskusjon om «rettsoppgjøret», som vi ikke har hatt maken til siden 1945. Nå med den forskjell at en stor del av befolkningen har fått øynene opp for uretten mot oss, og i massemedia innrømmer den.

«MOT LYSERE TIDER» har hver måned i jubileumsåret stått som et kamprop på 1.siden i FOLK OG LAND.

Ja, sannelig.

Tåken og de tunge, mørke skyer som i over 30 år har ligget over oss er i ferd med å splittes. Solen titter frem.

I denne jubileumstid minnes vi i ærbødighet de ildsjeler som grunnla vår pressevirksomhet, og staket ut veien for FOLK OG LAND.

Som redaktør Finn Brun Knudsen en gang skrev:

«Med respekt og beundring ser man nå tilbake på det verk som er gjort fra den lille begynnelse da redaktør Vikdal begynte utgivelsen av det stensilerte «Skolenytt» (1946) over til det trykte organ «8. mai», hvor Vikdal, helt til sin død, kjempet for sosial rettferd og oppreisning for rettsoppgjørets ofre, hvorpå hans nærmeste medarbeider fra starten, redaktør Arnitzen, trådte i hans sted som ansvarshavende redaktør og førte bladets linje videre med et prisverdig pågangsmot og et slit som vel de

færreste aner og som bare hans nærmeste forstår.»

Et slit ble det da også for redaktør Finn Brun Knudsen, som tok over da 8. MAI ble nedlagt på grunn av trykningsvansker.

Han ga sitt nye blad navnet FOLK OG LAND.

I sin presentasjon av avisen skrev han bl.a.:

«FOLK OG LAND» som vårt nye blad heter, ser det som sin første oppgave å være det frie og uavhengige talerør for alle som på en eller annen måte har vært rammet av det politiske rettsoppgjør, og ikke mindre for dem som av en eller annen årsak er blitt nektet spalteplass i dagspressen.»

Og videre:

«Det er dere det nå kommer an på. Slutt opp om FOLK OG LAND, ikke bare du som føler uretten brenner, men også du som er kommet ut av det med skinnen i behold og ikke lenger er utsatt for presset. Husk dikterens ord:

Du skal ikke glemme så inderlig vel

Vær med på å gjøre avisen til en levende og livskraftig avis som det står respekt av til beste for oss alle og til beste for fædrelandet vårt.»

Redaktør Finn Brun Knudsen ofret ikke bare en stor del av sin formue på bladet, men også alle sine krefter. Det var sorg i rekene da han i 1955 måtte gi fra seg redaktørkrakken.

Ny redaktør ble Johannes Kringlebotten, den kjente presse-mann fra «Folketanken» i Risør.

Dessverre viste det seg at han ikke mestret oppgaven som redaktør like godt i FOLK OG LAND, som han hadde gjort som lokalredaktør i «Folketanken». I stedet fjernet han seg langt fra den linje Brun Knudsen hadde lagt opp, og tok inn klipp fra øst og vest om likegyldige emner.

I 1958 måtte Odd Melsom og Alexander Lange tre inn som redaktører av FOLK OG LAND, og vi tør vel si at disse (Forts. side 6)

Skolen i forrige århundre

ET APROPOS TIL TIDENS SKOLEDEBATT

Tar man i betraktning at norsk ungdom helt frem til 1811 fikk sin utdannelse ved Københavns universitet så vil det være forståelig at dette måtte sette sitt preg på den norske embetsstand i kultur og fremtreden, — kort sagt dette vi kaller dannelse. De danismer som naturlig nok måtte prege dens sprog, — også ikke minst gjennom litteratur og historie, som alt overveiende var skrevet på dansk — ble utstilt etterhvert gjennom nye generasjoner. Dessverre ble også utstilt en god porsjon normer for europeisk takt og høflighet i omgang, — hvorav der, etter det revolusjonære generasjonsskifte etter 2. verdenskrig, bare synes å være noen få dråper tilbake.

Professor Sverdrup ville allerede i 1818 øke kravene til klassisk dannelse, men opposisjonen kjempet mot enhver form for dette, idet den konkluderte med at «Vitenskapelighet neppe kan trives i en fattig nasjon».

For å si det kort: motstanden mot høyere undervisning, ikke minst fra bøndernes side som til og med i sin tid motsatte seg almueskolene, førte til opprettelse av 'Middelskoler', 'lærde skoler der skulle føre frem til Universitetet'. Men som altså manglet Gymnaseklassene frem til eksamen Artium. Disse middelskoler (som idag er avløst av realskoler) hadde en relativ bred plass for hva vi kan kalle dannelsesfag, d.v.s. for sprog, litteraturhistorie og kulturhistorie, — i motsetning til den bredere yrkesundervisning som idag har erstattet disse fag. De første mer for ånden, de siste mer for hånden.

Ganske annerledes var det dengang også ved universitetet, hvor Sverdrup dominerte. Det kan nevnes at lærere, ved den eksamen som ble holdt i 1820, hadde oppgaver i latin, gresk, hebraisk, historie og filosofi,

med et tillegg av matematikk. Og alle oppgaver måtte skrives på latin! I de første 20 år var det bare én kandidat om året som uskadd gikk gjennom denne skjærsild. Sverdrup ledet forøvrig frem til 1840-årene et filosofisk seminar der han prøvde å føre studentenes arbeid i ren vitenskapelig retning. Hvor utmerket alt dette enn var, for å kunne danne seg et europeisk vidsyn, til forståelse av europeisk kultur og historie, så led den norske skole under dette. Den trengte jo først og fremst — før man tok fatt på videre områder — å undervise barna om dets eget land. Om dets eget næringsgrunnlag.

Ved almueskolene sto jo undervisningen lavt. Elevene kunne knapt lese eller skrive. Dengang som nu var barna helt avhengig av den lærer de fikk. Det kunne ofte være skrale saker i den retning. Da som nu.

Men da bør man også erindre at lærerne dengang arbeidet under de usleste vilkår. De måtte gå på omgang fra sted til sted. Når man så vet hvordan bønderne alltid kjempet imot enhver form for boklig lærdom, så kunne dette ikke gå bra. De beretninger som salig biskop Pontoppidan ga etter sine inspeksjonsreiser forteller svært guffent om dette. Heller ikke var det de beste folk en dengang fikk til lærere. I en artikkel i «Patrioten» heter det bl.a.:

— Enhver der enten formedelst egen brøde eller uforskyldt var kommet ut av sin stands alfarvei og så seg således nødt til å liste seg fremad livets trangere biveier for å finne sparsomt underhold, ble omgående skoleholdere. Avskjedigede underoffiserer, forulykkede sjømenn, forarmede handlende, mislykte studenter og håndverkere — kort sagt, folk av alle stender tydde til skolevesenet 'når verst det knep'.

Og knep det med lærernes viten når det gjaldt undervisningen så svang de tampen med desto større nidkjærhet.

Bonden var skolefienden. Og da skoleloven ga hvert prestegjeld sin egen myndighet til å ordne skolevesenet, kom bønderne i flertall. Deres bestrebelser gikk ut på å innskrenke skolen mest mulig. Derfor gikk de i gang med å sultefore lærerne, slik de sulteforet sine dyr. Og dette er ikke mine ord. Det står å lese i «Det norske folks liv og historie». Men jeg tror det så gjerne.

Senere endret jo dette seg. Gjennom siste halvdel av forrige århundre og frem til disse ulykksalige sentralskolene idag fikk man rundt om i flere bygder utmerkede lærere. Om ikke akkurat kanskje gjennom utstrakte kunnskaper så desto mer gjennom sin evne til den levende undervisning, som ble skapt gjennom hans egen personlighet, hans egne erfaringer gjennom livet og det stødige kristne grunnlag han selv sto på. Dette bar. Og for de små barn som gikk ut fra disse spredte, ensomme, torvtekte almueskoler for å søke nye gressganger for sin kunnskapsappetitt, sto gjerne denne læreren i årene fremover som noe gjevt og kjært. Ved juletid sto postmannen lenge ved hans dør for å sanke sammen julekortene fra de elever som fortsatt hadde plass for ham i sine hjerter. Undres på hvor mange av tidens lærere som får slike kort fra sine elever?

Men fra disse små almueskolene kom elever som nådde frem til de første plasser ved univertitetet og andre høyskoler eller som innla seg fortjenester i vitenskap og forskning. For det er ikke skolene det så meget kommer an på som på de lærere som skal gi den *åndens liv*.

Kongeriket Norge

Av BJARNE AXE

Norge har alltid vært et kongerike. Det begynte med Harald Hårfagre da han tuktet 31 småkonger — merk tallet — ved slaget i Hafsrfjord år 872. Ved denne enkle, men utvilsomt harde handling, samlet han vårt historiske gamle Norge til ett rike under en konge og alle kvinner og menn og innfødte borgere til ett folk. Sønner, sønnesønner og frillesønner fortsatte verket så langt ætten holdt. De het i pen og følgeriktig orden: Olav, Håkon, Harald, Magnus osv. Og forsvarte sitt dome-

ne med pil og bue, øks og sverd uten forhåndslagring og atomfri sone for bedre stilte. Dette gikk svært så bra i nær 500 år. Da kom en kvinne på eftersleng. Hun giftet landet bort. Dermed var den saga ute.

Men Norge fortsatte ufortrødent som et kongerike, med bare den forskjell at kongene ikke lenger var norske, men danske. De het vekselvis Christian og Fredrik, Fredrik og Christian helt opp til våre dager. Da kom også der en kvinne. Skjebnens veier er uransakelige. For nordmenn

er det aldri anderledes enn at de er et standhaftig kongetro folk, samme hvem kongene er. De dyrket sine dansk konger som var de maskerade personer i karnevalsdrakt, tok deres kriger med velberådd hu, rev alle klostre og kirker på deres høyeste befaling og rodde på lysttur over Skagerak for å hente en tønne korn. Levde ellers nøysomt med rosemaling og felespel på nynorsk folkemåls grunn. Denne herlige tilstand varte i fire hundre år og vi takket for nåden ved (Forts. side 12)

Et mentalt fornyet Norge!

SVAR TIL VERA GRØNLUND FRA ANDERS RYSTE

Når vi i Samfunnsbevegelsen har gått inn for mentalitetsforandring og har avsagt oss all deltakelse i politiske valg, så er det fordi våre arbeidende og produserende næringer, de som har den realøkonomiske makten i landet, står mot hverandre i en organisert lønns- og priskamp. Næringene slåss mot hverandre som bikkja om beinet, og så lenge tilstanden er slik, kommer ethvert parti og ethvert Storting til kort.

Interessemotsetningene i vårt reelle økonomiske liv må fjernes og bransjene må igjen samles til ett rike. Den spekulative, men vel organiserte lønns- og pris-krigen gjør sitt til at immaterielt sysselsatte bank- og forsikringshaier sammen med en rekke kommune-, fylkes- og statsrotter drar av med det materielle livs overskudd. Minusvariantene i samfunnet har tatt makten fra plussvariantene. Til tross for rike oljeinntekter så strander vår sosialøkonomi.

Dette er en så dyptgripende krise at kun mental oppklaring av hvorledes et folkesamfunn, som i dag er moderne teknisk utviklet, i det hele tatt fungerer, må til. Nasjonal Samling hadde ikke noe hverken verre eller bedre program enn andre. Heller bedre. Men dersom Eidsvoldsmennene hadde kunnet stå frem av gravene, så ville de klart ha sett at samlingsverket er blitt rent overende og er blitt splittet i filler og biter. De var ikke politikere noen av dem.

For å få sagt fra om dette, etter at alle andre utveier var prøvet, ble det i sin tid dannet et Samfunnsparti med representasjon i Tinget. Vi ville ikke som NS, overta makten i staten, eller som Vera Grønlund nu vil gjøre, stille op et parti mot partiene. Vi ville søke frem til krisens opphav og bakgrunn og ved mentale midler gjøre folket friskt. I dag er vi på god vei til å få alle stridende parter til å lytte. Med gamle NS-folk er vi på særlig god fot. Vi har forkastet den måten Rettsoppjøret etter den

siste krigen ble fremmet på.

Om vi ikke alltid får seriøs plass i dagens mangfold av aviser, så er vi å finne i leserpaltene. En åndskamp, slik som vi fører, kan ikke foregå som en dans på roser, der plassen står åpen i TV og radio. Den er nødt til å foregå akkurat som den gjør. Den mentale avsløringen tender raseri blant borgerskapet og arbeiderskapet og innimellom beskyldninger om det utroligste. Tre rettssaker har våre folk måttet gjennomgå hittil, og flere vil trolig komme.

Først etter 25 år er f.eks. undertegnede blitt anerkjent i skolene.

Til mine venner blant tidligere NS-folk spesielt, vil jeg bare si. Legg bare bort tanken på videre deltagelse i valg. Fortsett som hittil og la partitanken hvile. Ta heller del i mental nyorientering. De norske bøndene begriper ikke at de ikke skal slåss for sitt liv mot fiskerne og vise versa. Arbeiderne begriper ikke at de fullstendig undergraver sin egen og landets økonomi ved å kjempe mot de såkalte arbeidsgiverne og vise versa. Oljeindustrien gir blaffen i hvilket lønns- og prisnivå de avstedkommer for folk på fastlandet, osv. Hele vårt folk er blitt markstukkent av Mammon og gribbene samles om åtselet.

Overfor dette nytter bare oppklaring av hva som er foregått. Når det gjelder kristendommen, så er også den så til de grader blitt religionisert, — Gudsriket er sendt bak død og grav just nettopp av dem som skulle vokte den mot villfarelser, så den kunne tjene til befrielse og frelse for menneskene, at den er gjort impotent overfor verdens brøst. Harde ord, javel. Ord som tender raseri, javel — men ordet er Samfunnsbevegelsens eneste middel til å nå det mål vi har satt oss. Et mentalt samkjørt og nytt Norge.

Forøvrig tør jeg vise til vår rikholdige litteratur.

Med hilsen
Anders Ryste

NOE Å GI TIL INO?

Mange har vært flinke til å sende inn bøker, aviser og tidsskrifter til INO.

Biblioteket er imidlertid langt fra komplett og vi er svært taknemlige for alt materiale om: mellomkrigstiden, okkupasjonen og «landsssvikoppjøret».

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO)

Postboks 924 - Sentrum

Oslo 1

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansvarlig redaktør: Kåre Haugerud

SELVGODE SMUSSKASTERE

Det er vemmelig å se hvordan man nå etter Fremskrittspartiets fremgang ved valget prøver å stemple dette partiet og dets tilhengere som umoralske. Særlig avisen «Vårt Land» og enkelte av Kristelig Folkepartis ledere har gått foran i denne smusskastingen. Det er direkte kvalmende å se hvor selvgode de er.

Når vi nevner dette, er det ikke fordi vi spesielt ønsker å forsvare Fremskrittspartiet, men fordi vi selv i alle år har fått føle denne falske moralske forargelsen på kroppen. Alt Nasjonal Samling og NS-folk gjorde under okkupasjonen, er systematisk blitt stemplet som mindreverdig og umoralsk. Våre motiver er hele tiden blitt underkjent — vi hadde likesom aldri noe annet enn slette grunner for hva vi mente og foretok oss.

Man burde være enige om at dette er en ytterst nedverdiggende metode i kampen mot politiske motstandere — nedverdiggende for dem som bruker den. Å så tvil om andres motiver burde ikke bli noen fast tradisjon i norsk politikk.

Heldigvis ser det ut til at flere unge og yngre mennesker blir interessert i å hjelpe oss med å vaske dette smusset av oss. Det er oppmuntrende mange som prøver å finne frem til hvilke motiver vi virkelig hadde og hva som egentlig lå bak den politikk vi førte. Mye tyder på at de som kastet og kaster skitt på oss, vil bli sittende igjen med en temmelig lang nese til slutt, og at sannheten likevel en gang vil seire.

ITALIAS PRESIDENT :

Sovjet dirigerer verdensterrorismen og opptrapper aksjonene i Europa

Italias president har åpent beskyldt den sovjetiske forbryterstat for å stå bak De Røde Brigader og andre terrorforetagender, som f.eks. PLO og IRA. Bevisførselen var i orden: Terroristene utdannes i leirer bl.a. i Syd-Jemen, på Krim og i det besatte Øst-Europa.

Den beryktede terrorist Iljitsj Ramirez med dekknavnet Carlos ble vervet ved Lumumbauniversitetet i Moskva, en av KGB-folkenes rugeplasser for den internasjonale terrorisme. IRA får sine våpen fra Tsjekkoslovakia og de betales av Sovjet. Det samme gjelder den baskiske

morderbande ETA.

En del av bevismaterialet har den italienske president fra Belgia, hvor myndighetene fant papirer i en bil tilhørende 2 sovjetborgere som var drept i en ulykke. Av dokumentene fremgikk at de drepte var KGB-folk og fungerte som kurerer til vesttyske terroristers ROTE ARME FRAKTION og DE RØDE BRIGADER i Italia. Et brev til den ene KGB-agent, sendt fra Vest-Berlin, inneholdt rapport fra en nyorganisert terrorgruppe, hvor det gikk frem at gruppens mål var aksjoner i Europa.

Plassér dine forsikringer gjennom

Bergs Assurance

autorisert konsulentfirma

Stortingsgt. 18, Oslo 1 — Telefon 41 37 30 linje 56.

TRYGGHET

OG

SIKKERHET

En høst- og en vårblomst til «Folk og Land» fra Pernille

MANEDENS «PERNILLE»:

Valget er over, og Faremo er blitt gjenvalgt som stortingsrepresentant. Men

hva Faremo vil fare me' i neste periode, ja, vare ve' å mare me' det får vi ha tilgode

Det følger vel nye forsøk på å få innført pressesensur og på å få forbudt i alle fall «Folk og Land». Det vil i så fall ikke være første forsøk, men neppe heller det siste.

Men «Folk og Land» har i oktober overlevet tredve år, tross all landets motgang og angrep. Her burde jeg vel helst fått far eller en annen av hans generasjon «landssvikere» til å overta skrivemaskinen, for jeg var ikke helt blitt ti år engang, da organet vårt kom ut for første gang. «Vårt»? Ja! For jeg hadde så sikkert som alt i verden vært «landssviker», dersom jeg hadde blitt født i tide til å kunne bli det. Så da kan jeg vel også fortsatt føre tastene uten

å overlate dem til notoriske «landssvikere».

Det er ikke noe stort organ, det har ikke en million lesere som et av løssalgsvavisene skryter av. Men til gjengjeld leses det fra første til siste side. Riktignok ikke på busser, på tog og på trikker og der hvor leseren kan ses av mennesker, men heller i lønnskammeret, for ennå er det ikke passende å lese et organ som «Folk og Land» offentlig tredve år etter at det ble startet og trettiseks år etter at den andre verdenskrigen sluttet. Eller trettiseks år etter at krigen var over for Faremo og alle andre maremoer.

Men jeg vet at det ikke bare er forhenværende «landssvikere» som i lønndom studerer «Folk og Land».

Det er vel disse jeg først og fremst vil henvende meg til: disse som ikke er forstokket, disse som ikke bare kunne tenke seg, men ønsker og vil at det skal bygges farbare broer over motsetninger som ligger en menneskealder tilbake, disse som mener at freden kom tilbake til Norge i mai 1945, disse som mener at det var rett og at det var urett på begge sider.

For det var det da. Og fordi det offisielle Norge ikke ville innse

dette, og for de av «de andre» som dog mente at det var slik, måtte «Folk og Land» stables på benene slik at disse røster ikke bare skulle bli røster som ropte i ørkenen.

Jeg skrev ovenfor at jeg gjerne skulle ha vært landssviker. Da kunne jeg antagelig ha vært slagkraftigere på tastene. Det er mye som har gått meg forbi, mangt jeg ikke har hatt tid eller anledning til å sette meg inn i av det som hendte i de tyve første år etter 1945, — selv følt på sinnet hvordan det må ha vært å bli frakjent ethvert edelt eller hederlig motiv for det påståtte «landssvik». Ett er å føle for andre, noe annet å bære det med seg, inne i seg, rundt om seg.

Men siden 1951 har det da også eksistert et organ som de fordømte kunne la sine følelser komme til uttrykk i, når trykket ble for stort i kjelen og lystet til å gå amok steg og steg. Ikke rart at mange ville ha det forbudt, hva ville det ikke ha øket millionopplaget dersom det hadde vært amoktilfeller.

Det å få kunne skrive i «Folk og Land» letter også mitt kjeletrykk, og forhindrer at jeg blir Norges første kvinnelige berserk.

Pernille

Noen spørsmål til Pernille fra en 28-åring

Noen ganger har jeg lest Folk og Land, og spesielt har jeg likt Pernilles artikler som jeg finner informative, treffende og humoristiske.

Din siste artikkel angående Røde Kors-søstrene synes jeg var godt skrevet. I dette ømtålige emnet er jeg også «involvert», ved å være sønn av en såkalt frontøster.

Siden mor orienterte meg om sin fortid har jeg strevet med dette problemet. Jeg sier med vilje problem fordi jeg vet at mor lider under dette at hun fikk landssvikstemplet på seg for sin innsats i Røde Kors under krigen. Selv tar hun det nok tyngre enn jeg og hennes omgivelser gjør.

Interessant var det også å lese frontøsters brev til redaktør Tim Greve i Verdens Gang, og hans svar. Det jeg finner underlig, og som ikke helt rimer med redaktør Greves svar er våre omgivelers syn på mor, og deres reaksjon. Jeg har ihvertfall ennå ikke merket annet enn respekt for hennes fortid blant de mennesker som kjenner henne, og vet hva hun sto for. Jeg har også møtt noen av hennes med-

skyldige frontøstre, og er faktisk blitt slått av deres menneskelige egenskaper. Jeg kan liksom ikke helt tro at de har forandret seg fra de «monstre» de skulle ha vært til hva de i dag er, og mitt problem er mer å akseptere at deres innsats karakteriseres som bistand til fienden. Mor er altså rett og slett kriminell hvis jeg nå forstår redaktør Greve rett. Han levner ihvertfall mor ingen ære. Det må antagelig ha vært lett å komme i kategorien kriminell den gang ihvertfall når jeg i dag ser på de mennesker som fikk landssvikstemplet på seg.

Jeg har med interesse gått igjennom hennes domspapirer, og jeg har også sett hennes Røde Kors-pass med utdrag av Genferkonvensjonen, og jeg har mine problemer med å forstå hva som var kriminell i hennes sak. Trist syntes jeg det var at redaktør Greve tilbakeviste hennes Røde Kors-pass som ikke gjeldende. Men var ikke Norges Røde Kors involvert i dette dengang? Jeg har hørt at endel av Røde Kors-søstrene fikk pass utstedt av Norges Røde Kors. Enten må jo da Røde Kors ikke ha forstått

hva de gjorde, og det har jeg litt vanskelig for å tro, og jeg tror heller ikke at noen klarte å tvinge Norges Røde Kors til å utstede en slik handling. Der må være noe som ikke stemmer her.

Jeg har spurt mor om dette, men hun advarer meg mot å «grave» i fortiden. For som hun sier, mye av historien om krigen er en myte her i landet som det neppe er klokt å engasjere seg i for unge mennesker.

Men et hvert ungt menneske som har en mor med kriminell fortid vil vel gjerne til bunns i hennes beveggrunner. Jeg må ihvertfall vite litt mer.

Det hevdes også i endel artikler at ca. 150 000 gode nordmenn uoppfordret arbeidet frivillig for tyskerne, og deres motiv var utsikten til store økonomiske fortjenester. Redaktør Greve sier jo selv i sin artikkel at det forekom svik og unnfallenhet hos mange nordmenn under krigen, og han viser til alle dem som meldte seg frivillig til tyske anlegg og festningsverker eller gjorde forretninger med Tyskland under krigen.

Ett sted leste jeg også et ut- (Forts. side 4)

Noen spørsmål fra en 28-åring . . .

(Forts. fra side 3)

drag fra «Undersøkelsskommissjonen av 1945» der det het: «at fylkesmyndighetene i Sør-Trøndelag sendte ut kunngjøring om at norske arbeidere skulle sette istand flyplassene Lade og Værnes — dette på et tidspunkt da norske styrker kjempet nord og sør for Trondheim».

Et liknende vedtak ble fattet av kommunale myndigheter i Oslo vedrørende Fornebu.

Jeg har også lest litt om Stortingets rolle i 1940.

Tydeligvis var der ikke bare en liten pariakaste av nordmenn kalt NS-folk, frontkjempere og frontøstre, som «tok feil». Der må være mye underlig som ikke har vært trukket fram i dagslys.

Hvis det er slik at ca. 150 000 nordmenn arbeidet på «Festung Norwegen», og man legger til profitører, svartebørshaier, og en rekke andre kategorier som ihvertfall jeg ville ha stemplet som unasjonale etter de kriterier som nå stilles opp, ja så burde vel i tillegg til ca. 50—60 000 dommer her i landet etter krigen ha vært avsagt ca. 200 000 til i tillegg. Men nå er jeg kanskje helt på villspor.

Enten må samfunnet i 1945 hatt sans for nyanser i vurdering av landssvik, eller så må det ha vært et politisk spørsmål. Jeg ser det slik at når ikke domstolene reagerte på alle som «ydet aktiv bistand til fienden», så må det antagelig skyldes at man ikke kunne overkomme å straffe minst ¼ million nordmenn. Da ville vi jo ha vært ferdig som nasjon, og hadde vel ikke hatt respekt noe sted. Alle våre tapre krigsseilere, folk i alliert tjeneste, konsentrasjonsleirfanger og andre som ydet en innsats, hadde vel neppe klart å veie opp en slik status.

Det må være noe galt med det norske folk, men fra et norsk synspunkt håper jeg inderlig at det var rettsoppgjøret det var noe galt med.

For slike som meg ville det vel kanskje vært det beste å begrave fortiden, og ikke engasjere meg i hva mor gjorde dengang hun var 7 år yngre enn jeg er i dag, men som sagt det har vakt min interesse. En gang vil vel historikere og analytikere ta for seg dette emnet til kritisk vurdering på nytt. Jeg har en bestemt følelse av at redaktør Greves artikler vil bli oppfattet som partsinnlegg, og ikke som historie, men det vet jeg jo selvfølgelig ikke.

Pernille, du er bedre informert enn meg, og muligens er du noen år eldre. Jeg forstår av dine artikler at dine foreldre også ble straffet etter krigen. Men vi to kan vel ikke beskyldes for annet enn at vi ikke selv valgte foreldre, og vi har forhåpentlig lov å tenke litt selv også?

Som du ser så har jeg mine problemer med å forstå rettsoppgjøret, og spesielt på det felt som gjelder mors fortid. Jeg skulle så gjerne ha gått litt videre i spørsmålet om hennes innsats i Røde Kors virkelig var kriminell.

Igrunnen så interesserer Røde Kors' mening meg mer enn hva de norske domstolene uttalte i 1945. Det hevdes at Folke Bernadotte uttalte at saken mot Røde Kors-søstre var et politisk oppgjør, og ikke et rettsoppgjør. Men, han var jo ikke norsk. Hittil har det dessverre ikke lykkes meg å få klarhet. Er det jeg som er «ute på jordet» på grunn av mors fortid, og min hengivenhet for henne slik at jeg ikke ser klart? Vil du svare meg?

Hilsen Arild

Sluttreplikk til red. Tim Greve, Verdens Gang

Jeg takker redaktør T. Greve for hans svar i F. & L. nr. 8.

De hevder at mitt humanitære motiv var underordnet ønsket om å hjelpe fiendens soldater. Vel, De var seierherren, og kan diktere oppfatningen. Jeg kan bare erklære meg dypt uenig med Dem, og er ennå en gang blitt klar over at jeg ikke skal tillegges et fnugg av hederlighet i mitt motiv.

Fantastisk var det imidlertid at De vitterlig uttaler i Deres svar det faktum at det forekom svik og unnfallenhet hos mange nordmenn under den tyske okkupasjonen. (Underforstått også blant dem som ikke var NS, frontkjempere eller frontøstre.) I kategorien «gode nordmenn» hører, i følge Deres påstand, i høy grad mange som meldte seg frivillig til tyskerarbeide, eller gjorde forretninger med tyskerne. Det var interessant å se på trykk. Bare synd at det ikke også nevnes i Deres artikkelserie i Verdens Gang.

Men, De hevder også at disse forhold ikke endrer på vurderingen av norske sykesøstres innsats som var å anse som bistand til fienden.

Den eneste logiske konsekvens jeg kan trekke etter dette må være at skillelinjen går etter en økonomisk rettesnor. Jeg får ikke tak i moralen her. Skulle man ha tjent penger på tyskerne for å unngå straff? Eller var det andre beveggrunner. Jeg må anta at De vet svaret like godt som meg, og at emnet er høyst brennbart.

Til syvende og sist er det vel ikke moral diskusjonen gjelder her, men mer spørsmålet om hensiktsmessige syndebukker.

Det at jeg ikke heller kan påberope meg mitt Røde Kors-pass utstedt i henhold til Genferkonvensjonen p.g.a. at tyskerne ikke respekterte Genferkonvensjonen var nytt for meg. Underlig var det ihvertfall at de allierte (engelskmennene) godtok mitt Røde Kors-pass i mai 1945 i Tyskland etter krigssammenbruddet, og jeg arbeidet i alliert tjeneste fram til våren 1946. Men engelskmennene visste vel ikke bedre.

Røde Kors' innsats i en krig vil vel alltid være diskutabelt, men jeg tror fortsatt at man bør være varsom med å definere deler av den som bistand til fiend-

den, men det er kanskje en subjektiv oppfatning.

Moralen er kanskje at man iskaldt bør vurdere en innsats i Røde Kors i en krigstid ut fra andre kriterier enn Røde Kors' egne premisser.

I et gitt bilde kan man ihvertfall i Norge som Røde Kors-søster bli straffskyldig før man er klar over det, og lover kan med enkelthet gis tilbakevirkende kraft.

La meg ihvertfall til sist få uttrykke håp om at så mye klar- tenking på området, som nå gjør seg gjeldende, må kunne gi vår ungdom en plattform man tydeligvis ikke hadde i 1940. Håpe kan vi ihvertfall. For ungdommens skyld.

Frontøster

Modig gjort

— Serien er absolutt god — og nyttig både for oss som har opplevd krigen og for den yngre generasjonen. Man kan aldri bli minnet for mye på disse tingene. Haagen Ringnes har samlet inn et ypperlig materiale, særlig synes jeg det er viktig at de unge i dag får møte noen av de aktive nazistene fra den tiden. Jeg har stuset litt over et par av de tidligere NS-medlemmene, det virker som om de ikke har særlig sterke motforestillinger mot det de gjorde. Men jeg er imponert over at de tør å stå fram, det må være en påkjenning.

(Mathilde Oftedal Broch i «Arbeiderbladet»)

Frivillig

— Det kan være at vi burde ha kjørt en tøffere linje overfor enkelte av intervjuobjektene. Men husk at det å stå fram på fjernsyn er en frivillig sak, og at vi lett kunne ha mistet de få vi fikk til å stå fram, om vi hadde kjørt en hardere linje.

(Programredaktør Oddvar Foss til Morgenbladeta, 21.3.)

Averter i «Folk og Land»

Landssvikoppgjerets politiske barnerangler

Av OLAV STEINØYGARD

«I solkorsets tegn» og folkeretten

Kritikken etter Solkors-serien delte seg stort sett i to. Jøssingene meinte som rimelig er, at serien var totalt misvisande. Tidligere NS-folk meinte serien var bra, men ingen let til å forstå at heile serien var arrangert som ei stor politisk barnerangle.

Serien var i hovudsak bygt opp etter opplysninger frå ei avdeling av Universitetet i Bergen, Institutt for Sammenliknende Politikk, v/ Stein Ugelvik Larsen. I eit intervju med Adresseavisen 28.2.81 klargjer han føremålet med serien: «— programserien må ha en moral. Vi vet jo alle hvilken enorm påvirkning fjernsynet har på seerne. Derfor må serien ende ut med at selv om man kan forstå dem, og at de under visse betingelser handlet som de gjorde, så var det likevel feil. Hvis ikke dette kan sannsyn-

liggjøres, er programserien mislykket. Programlederne har her et stort og viktig ansvar. Fra ført til sist må det ligge en undertone om hvor klanderverdig det egentlig var. (—)

Vi hverken kan eller må akseptere de handlinger som NS-folk og nazister gjorde. Det vil være en hån mot vår frie nasjon. Vi hører sagt at det må bli slutt på fordømmelsen. Jeg er dypt uenig i det. Kritikken mot disse forbrytelser må aldri forstumme. Det eksisterer ingen rettferdiggjørelse for landssvik.

— Hovedsaken er at man kommer med noe nytt, en repetisjon av det som allerede er kjent har ingen ting for seg. —

Så vidt eg kan dømme om det, er poenget med serien at nye moment nettopp ikkje må koma fram, men at ein bruker dei same poli-

tiske barneranglene som har verka så framifrå godt i over førti år, særlig når slike barnerangler blir produserte av eit universitet.

Då eg sende Ugelvik Larsen avskrifter av juridiske utgreingar om legale okkupasjoner under krig, m.a.o. av prof. dr. jur. Frede Castberg, svarte han at «det har foregått en lang debatt der meningene om «vi faktisk var i krig» eller «vi formelt var i krig» har vært delte. Jeg er ikke jurist, så det er noe uklart for meg hva som er den riktige løsningen her».

Som ein ser, er han ikkje lenger så skråsikker som i intervjuet, men ikkje eit ymt om at han kanskje kan ha vurdert feil.

Om «vi faktisk eller formelt var i krig» er den politiske barnerangla som i alle år etter 1940 har vore flittig brukt. — At det var krigshandlingar her i landet i 1940, er

nemlig så opplagt at dette faktumet ser ut til å ha slått i svime endåtil dei eldre NS-folka som var med i Solkors-serien, for dei kunne knapt ha unngått å bli kjent med den juridiske utgreinga av prof. dr. jur. Herman Harris Aall som kom i bokform tidlig i 1941, men var delvis offentliggjort hausten før. Ingen av dei førnemnde deltarane nemnde eit ord om denne utgreinga i TV-serien, heller ikkje programleiarane.

I den førnemnde boka, «Er Norge et fritt land?», skriv Aall m.a.: «Hvis der opstod noen motsetning mellom folkerettslige erklæringer og vårt folks lovordnings formelle statsrettslige bestemmelser, ville de folkerettslige forpliktelser gå forut. En gyldig traktat har forrang for en lov. (—)

Når den nøytrale ikke forsvarer sin nøytralitet — enten det er av

svakhet eller fordi han ikke vil, har den angrepne motpart selvfølgelig rett til å verge sig i det nøytrale land, og likeså ubegrenset som i fiendens eget land. (—)

Den som blir angrepet over et nøytralt land, har således en represalierett overfor sin motstander og en nødrett overfor den nøytrale til å verge sig mot angrep av motparten over det nøytrale land. Og han optrer her som representant for den nøytrales plikt til å avvise krenkelse av sin nøytralitet. (—)

Den som først krenker en stats nøytralitet, er derfor å anse som en fiende såvel av den nøytrale som av den angrepne motstander, og den angrepne motpart blir å anse som venn og hjelper av den nøytrale stat.

Hvis en stat bekjenner sig til en rettsorden mellom folkene, så har (Forts. neste side)

Det spirer der vi sådde!

En HILSEN TIL JUBILEET FRA DEN TIDLIGERE UNGDOMSREDAKSJONEN
I FOLK OG LAND

Av tidl. red. sekretær ERIK RUNE HANSEN

Som «avlegger» av en ekte «jössing» — en Milorg-mann fra Oslo Hjemmefront-distrikt, D13 — er det kanskje mer enn merkelig at jeg fant veien inn i «Folk og Land»! Men en dag sto jeg i de gamle lokalene på Sagene og hilste på redaktør Melsom, Forbundets sekretær, fru Haug og ungdomsredaktøren, Per Bjørn Borge, som jeg skulle overta etter. Det ble begynnelsen på fem interessante år, først som redaktør for ungdomspalten, senere som redaksjonssekretær i landets mest utskjelte avis!

På en vanlig dag i redaksjonen kunne det mest utrolige skje! Et lite eksempel: Etter en stygg gravskjending på den russiske kirkegården i Oslo, ble det straks antydning i Arbeiderbladet, at det nok var de fæle «nazistene» i Kierschowgate på Sagene som hadde vært ute!

Jeg svarte på innlegget i Arbeiderbladet og forklarte at det ikke akkurat var noen kjent tradisjon blant oss «nazister» å skjende graver og minnesmerker — derimot hadde de brave seierherrer, «demokratene», ikke så rent få svin på skogen i så måte.

Noen dager etter dette innlegget i Arbeiderbladet, fikk vi besøk i redaksjonen av en eldre mann. Han takket oss overstrømmende for at vi hadde gjort det klart at vi ikke hadde noen befatning med hærverket på kirkegården og viste stolt frem en medalje — han hadde kjempet sammen med den Røde Arme! Den glødende kommunisten for-

lot oss med en bunke «Folk og Land» under armen!

I løpet av årene i avisen traff jeg mange rakryggede NS-høvdinge. Dessverre har mange falt fra etterhvert. En av de som etterlot seg det største savnet og som kanskje hadde størst tro på oss unge, var Odd Melsom.

Han var en uredd mann, som så langt ifra hadde gitt opp den politiske kampen. Det var ikke nok for ham å drive et nostalgisk menighetsblad — han ønsket seg en ny generasjon i «Folk og Land».

Han ville ha arvtagere til den nasjonale og sosiale kampen han hadde viet sitt liv til. Og mange var de historier han på sin lune og galgenhumoristiske måte fortalte oss fra sine egne kampår, fra sin fangetid og fra starten i «Folk og Land». Han vandret ofte rastløs frem og tilbake på de slitte gulvene i lokalene på Sagene og fortalte levende og interessant:

— Vi var ikke engelskvennlige og ikke tyskvennlige — vi var pokker ikke vennlige i det hele tatt! Pleide han å si.

Melsom fant det temmelig uinteressant å diskutere hvilket av de demokratiske partiene som idag skulle være seg fortjent de mange NS-stemmene. Enkelt — som Senterpartiets Per Borthen — lovet å ta opp landssvikspørsmålet, hvis han fikk viktige «vippe-stemmer» fra NS-hold. Budstikken gikk, Borthens tabutter ble sikret, men ingen ble vel særlig overrasket over at løftet ikke ble holdt!?

Og — ikke for at jeg skal ta

opp den diskusjonen her og nå — men det må da være temmelig uinteressant for dere å gi støtte til et system som har dømt dere nord og ned som landssvikere!? Og var det ikke nettopp partipolitikkenes udugelighet og egoistiske kjepphest-politikk, som førte mange av dere inn i NS!?

Jeg vet at det ikke er så populært å bli minnet på det i det miljø som er ledende innen «Folk og Land» idag og som merkelig nok ennå tror på rehabilitering gjennom ørkesløse diskusjoner og tusenvis av spalte-milimetere med juridisk vis-vas, men et faktum er at det nettopp i «Folk og Land»-miljøet etterhvert samlet seg mange unge, entusiastiske mennesker, som ønsket å drive aktiv, aktuell politikk, parallellt med den viktige oppgaven å belyse falsk og ensidig historieskrivning.

Lektor Olav Hoaas hadde lenge distribuert sine første skrifter. Noe som kalte seg «Norges Nasjonale Parti» hadde holdt et møte i «Gamle Raadhus» og fått «god» presse i Morgenposten før det hele døde ut. Og nå ble Nasjonal Ungdomsfylking (NUF) en skremmende realitet for «the Establishment». «Folk og Land»s ungdomsspalte ble et viktig talerør og bindeledd for ungdomsfylkingens medlemmer — og tro meg — redaktør Melsom var begejstret!

Nå brant det i rosenes leir! Og i rødgrøten på Blindern kokte det — et av resultatene ble et regelrett slagsmål mellom fire av (Forts. side 6)

De første talekor

Det kan synes langt å gå tilbake i tiden ved et tredve-års jubileum når du skal fortelle om ting som var aktuelle i slutten av 20-årene. Men hvorfor er det så riktig og så viktig å trekke frem ting som hendte for lenge siden? Ja, ofte opp til både ett — og flere hundre år. Jo, det har jeg funnet ut. Det er fordi at alt det som hender i dag er en følge av det som hendte i går og i for-gårs, og kanskje mange generasjoner tilbake. Det var jo blant annet også en av de mest geniale trekk ved Quisling. Hans åpne blikk for historien som f.eks. også hans og vår tid var et resultat av, og som strakk seg langt, langt tilbake. Dette parret han med en så å si profetisk evne til å se hva som kunne komme i fremtiden av godt og ondt. Ut fra dette hadde han jo et ord-sprog som ble en ledestjerne for oss alle, nemlig: «Det gjelder å forstå sin tid og ville det gode».

Ja, hele denne innledning synes jeg er på sin plass når jeg tenker på det jeg har på hjertet i denne artikkelen.

Første gang jeg hørte om talekor var altså i slutten av 1920-årene, da jeg en vinter bodde i Niza i Syd-Frankrike med min dengang lille familie på far, mor og en sønn på vel ett år. Vi hadde tidligere, uten barn, vært på turistreise på samme sted noen uker. Men denne gang dro vi ned til Rivieraen medbringende norske varer i kommisjon fra Norsk Husflid og fra juveler Tostrup i Oslo. Det ble en fantastisk vinter og en meget interessant opplevelse å drive en liten butikk med så utsøkte norske varer på et galleri (1. etg. av et hus som aldri ble bygget), som lå rett ut mot det kjente «Promenade des Anglais», ut mot Middelhavet i

Niza. Men dette er ikke poenget ved min artikkel, bare ment som en bakgrunn for det jeg egentlig skal fortelle. I motsetning til vårt tidligere ferieopphold i denne byen, bodde vi denne gang ikke på hotell, men i noen hyggelige værelser med pen beliggenhet hos en amerikannerinne i en gate like ved «Gallerie Imperateur», (altså vårt galleri), som munnet rett ut i «Promenade des Anglais». I samme leilighet bodde da på et enkelt værelse et russisk emigrantpar, som hadde klart å flykte ut av Sovjet, først fru, og dernest mannen, etter et fengselsopphold. Deres vindu vendte rett ut mot Nizas mest luksuriøse hotel, Negresco, hvor hun fortalte at hun i sin ungdom hadde bodd på reise med sin far og mor og sine søsken, og med tjenere, hester og vogner. Nu levet disse to av å ernære seg, han som oppvasker om natten i en russisk restaurant, hun ved å sy og brodere fint undertøy til mer eller mindre kultiverte amerikanske kvinner. De hadde som så mange andre russiske emigranter på den tiden uendelig meget å fortelle. Hennes mann hadde vært guvernør over et stort område og hadde hatt mange ansatte under seg, også på sitt private gods. «Men», sa hun, «han var så enestående elsket av alle som tjente ham, at da revolusjonen kom var det ingen av dem som rørte et hår på hans hode. Han hadde nemlig praktisert sitt ansvar for sine folk på den måten, at hvis noen ble syke, eller når de ble gamle, fikk de resten av livet utbetalt samme lønn, som da de var i fullt arbeide».

«Nei, De kan tro», sa hun, «at det var ikke folket, arbeider- (Forts. side 7)

Landssvikoppgjerets politiske barnerangler . . .

(Forts. fra forrige side)

den dermed forpliktet sig overfor andre stater til å ta parti mot den som først krenker dens nøytralitet, og for den, som verger sig mot dette angrepet over nøytralt land. Eller til å forholde sig passiv overfor begge parter. (—)

Etter at krigen var slutt i 1945 kom eg tilfeldigvis over ei bok av vår mest anerkjente folkeretslærde, prof. dr. jur. Frede Castberg, «Folkerett». Der skriv Castberg om det samme spørsmålet m.a.: «— Det vilde være for urimelig om den krigførende, som ved hjelp av sin overmakt overfor en nøytral stat f.eks. skaffet sig basis i en av dens havner, her skulde være beskyttet i kraft av nøytralitetsreglene mot angrep fra motpartens side. Dette vilde bli en likefrem premiering av voldsmannen. Derfor må den nøytrale stat som velger å bøie seg for overmakten visstnok finne sig i at nøytralitetskrenkerens motpart,

om nødvendig, tar kampen opp på den nøytrale stats eget territorium. Hvis den nøytrale stat selv unnlater å hevde nøytraliteten, vil (—) det nøytrale statsterritorium på den måten allikevel bli krigsskueplass. — —»

Dei alliertes syn på dette folkerettsspørsmålet kjem klart fram i den britiske noten frå 5. april til den norske regjeringa, lagt fram av utanriksminister Koht fyrst tre dagar seinare. Siste delen av pkt. 4 lyder slik:

«Folkeretten har alltid anerkjent en krigførende makts rett til, når dens fiende systematisk har tydd til lovstridige metoder, å foreta slike motforanstaltninger som er avpasset etter den situasjonen som er skapt av fiendens lovstridige adferd. Selv om slike motforanstaltninger ikke er lovlige under vanlige forhold, blir de, og anerkjennes de i allminnelighet for å bli lovlige i betraktning av den annen krigførende makts lovbrudd.

De alliertes regjeringer mener seg derfor berettiget til å skride til slike motforanstaltninger som de må finne passende under disse foranliggende forhold.»

Mowinkel, i den utvida utanrikskomiteen 8. april: «— Uretten er så skammelig og så eklatant, at skulle vi følge det som denne uretten bød oss, så brøt vi med Storbritannia og sluttet oss til Tyskland. (—) her har vi stilt hele vår store flåte til Storbritannias disposisjon, (—) og så opptrer Storbritannia like overfor oss på denne måten. De truer altså med blokkade!»

Alle krigførende partar har sjølvsagt den same nødretten, også tyskarane, og når vi veit at det er dei same maktene som under første verdenskrigen gjennomførte blokkade av Tyskland som i 1939/40 i fyrste omgang ville blokkere malmtransporten frå Sverige, måtte tyskarane ha rett til å forsvara seg mot ein slik blokkade. Etter fol-

keretten var såleis den tyske okkupasjonen etter mitt skjønn ei legal forsvarshandling, og då hadde også okkupanten legal rett til å verne om sine interesser i det okkuperte området. Like naturlig er det at eksilregjeringa hadde stikk motsett interesse, for å kunne berge både skinnen og sjela.

Stortingsreferata viser at det var den militære krigen tingmennene hadde vore opptekne av, særskilt dei britiske krava. Nazismen var ikkje eingong ei bisak. Difor burde eksilpolitikarane då krigen var vunnen, hatt råd til å vedkjenne seg at i 1940 hadde dei brote oververt med landets traktatfesta nøytralitetspolitikk. I staden sete dei i gang eit oppgjør som om det var NS-folka som hadde skulda for at landet vårt var blitt okkupert. — Sett i denne sammenheng fall Solkors-serien naturlig inn i det politiske tåkeleggingsarbeidet av vår samtidshistorie.

Også Frede Castberg hadde ei

tid vore i eksil, iallfall så lenge at han hadde «gløymt» det han tidligere hadde skrive om legale forsvarshandlingar i krig. — Då han i 1945 gav ut ei ny bok, «Norge under okkupasjonen», nemner han ikkje med eit ord sine tidligere juridiske utgreingar i boka «Folkerett». Også han var blitt politiskar.

«Elverumsvedtaket»

Ei anna mykje brukt politisk barnerangle er det såkalla Elverumsvedtaket, som skulle ha gitt eksilregjeringa særskilte fullmakter, vert det hevda. — At dette slett ikkje er tilfelle, ser vi godt ved å lesa kva stortingspresidenten til slutt sa om sitt eige framlegg: «— Stortinget bekrefter alene ved sin beslutning den generelle adgang til å gi provisoriske anordninger —». — Stortinget kunne jo elles ikkje i noko tilfelle gi «anordninger» som var i strid med

(Forts. neste side)

Med FOLK og LAND gjennom 30 år . . .

(Forts. fra side 1)

navn er de som best huskes i FOLK OG LAND's 30-årige historie.

En «ansiktsløftning» måtte til i avisen, og i et notat fra redaktørene heter det:

«Vi må i all vår upolitiskhet ha et ansikt som i alle fall har visse politiske trekk, som motstanderen før eller senere blir nødt til å kommentere. Skal vi være jesuitter, så kan vi vel si at hva spiller det for rolle HVA vi mener om dette og hint, hvis bare det å mene ett eller annet kan fremme vår hensikt. Og forøvrig kan vi vel si, at hvorfor i all verden skulle ikke vi ha rett og plikt til å mene noe om dagens brennende spørsmål. Hvorfor skulle vi ikke ha lov å si noe om forholdene i f. eks. Sovjetunionen, VI som har gitt et stort blodoffer i kampen mot barbarene der.»

Mens redaktør Odd Melsom la opp det utenrikspolitiske stoffet, tok redaktør Alexander Lange seg av det okkupasjonshistoriske innhold. Mange tror det var omvendt, men faktisk skrev Lange noen av de artikler og serier fra okkupasjonstiden, som best vil huskes i fremtiden. Vi tenker på bl.a. hans sterke dokumentasjon av justismordet på professor Ragnar Skancke og serien om hjemmefrontens mord på sivile nordmenn i 1940—1945.

Da de to hedersmenn trakk seg, for å ofre seg for andre oppgaver innen våre virksomheter, (Melsom med supplement til den norske okkupasjonshistorie) ble redaksjonen helt overlatt ungdommen, med håp om at den ville tilføre avisen noe nytt, og

gjennom sitt stoffvalg sikre abonnenter fra de yngre årsklasser. Det gikk ikke slik.

Den nye redaksjon glemte også stort sett «rettsoppgjørets» ofre, og de ti tusener nordmenns kamp for sosial oppreisning, og stikk imot gamle leseres ønsker ble FOLK OG LAND fortysket, med preg av «Fronten», den nasjonalsosialistiske avis som ble gitt ut i Norge før okkupasjonen.

Redaktør Odd Melsom, som tidligere hadde hatt stor tro på den ungdommelige redaksjon, skjønnte at det bar galt avsted, og under et kameratmøte uttalte han: «De unge bryr seg ikke noe om gammel urett, de bryr seg i det hele tatt ikke om fortiden . . .»

Odd Isachsen, som var redaktør, var en duglig skribent, men han og hans medarbeidere forsto ikke at avisen nettopp måtte bygge på fortiden for å vinne fremtiden. Resultatet ble en bunnskrappet kasse, - uten penger til trykning og utsendelse av avisen. I månedvis måtte abonnentene savne FOLK OG LAND, og mange mente at vårt viktigste talerør aldri mer ville la høre fra seg.

Slik gikk det heldigvis ikke.

En entusiastisk gruppe mennesker, — veteraner fra 1930-årenes kamptid, som under okkupasjonen gjorde sin innsats på østfronten og som ledere i Nasjonal Samling Ungdomsfylking, sto frem og viste igjen sin vilje til kamp.

Etter å ha reist nødvendig kapital påtok de seg å redigere og utgi Folk og Land uten å motta lønn for arbeidet.

Og de senere redaktører fra

1976: Rolf Christiansen, A. I. Bru og Kåre Haugerud, sammen med medarbeiderne, har da heller ikke mottatt noen form for godtgjørelse, men tvert om gitt penger og all fritid til utgivelsen av avisen. Det samme gjelder forøvrig alle som trutt og iverdig arbeider i våre virksomheter.

Dette har skapt stor tillit blant lesere utover landet, som hver måned gir oss det økonomiske fundament for avisens drift, gjennom sitt abonnement og støtteannonser.

Blir givergleden like stor i fremtiden, kan vi se nye 30 år lyst imøte.

Det spirer der . . .

(Forts. fra side 5)

«våre» og flere hundre «røde»! I Morgenbladet sto det:

— Ungdomsfylkingens tallmessige underlegenhet ble oppveiet av overlegen fysisk styrke!

Vi var ikke mange i begynnelsen, men vi ble tatt alvorlig — ofte svært alvorlig. En artikkel i ungdomsspalten som oppfordret til en lovlig demonstrasjon utenfor «Folkets Hus» i forbindelse med de sorte potentaters «Syd-Afrika-konferanse», førte med seg «krigsoverskrifter» i Arbeiderbladet, krisemøte i Utenriksdepartementet, som hadde ansvaret for gjestenes sikkerhet, og et stort politioppbud!

«Folk og Land» bragte nyheten om de første nasjonal-europeiske ungdomskongressene og NUF var godt representert.

I vårt broderland Sverige besøkte vi og fikk gjenbesøk av Dr. Engdahl og hans Nysvenska Rørelse. I Ed, like ved grensen, hadde Odd Isachsen og jeg noen

uforglemmelige sommerdager sammen med Gøran Assar og Vera Oredsson, de tapre og uredde ledere for Nordiska Rikspartiet med mange, mange venner blant «Folk og Land»s lesere. Norden-tanken var levende.

Odd Melsom var fornøyd med utviklingen og trakk seg tilbake til fordel for Odd Isachsen. Ungdomsspalten ble avvirket, vi opprettet en Danmarks redaksjon og drømte om en moderne, nasjonal og nordisk avis. Et dikt vi gjerne trykket var Kai Normanns: «Ingen fare for Norden . . .»

Lederen for Danmarks Nasjonalsosialistiske Ungdom (DN-SU), Povl H. Riis-Knudsen, som ble utestengt fra Universitetet som lærer til tross for at undervisningsministeren mente at han hadde «imponerende toppkarakterer», besøkte oss i redaksjonen.

Fra USA kom lederen for den nasjonalsosialistiske verdensunion (WUNS), Matt Koehl og hans norsk-ættede leder for de uniformerte og veldisiplinerte «stormtroppene», Cedric Syrdahl.

Bill Grimstad, da redaktør i den amerikanske avisen «White Power» ble intervjuet i «Folk og Land» — og mange, mange andre nasjonale og internasjonale lederskikkelser besøkte oss i Kierschowgate på Sagene. Noe var iferd med å skje både ute og hjemme.

Erik Blücher dukket opp som leder for NUF i Moss og som skribent i «Folk og Land». Da den daværende NUF-formannen måtte «gå under jorden» av hensyn til sin karriere i Utenriks-tjenesten, var Erik Blücher en selvskreven og populær etterfølger.

«Folk og Land» ble fylt med reportasjer og «action»-stoff, samtidig fikk Frontkjemperne sin

egen spalte og landssvik-problematikken var på ingen måte gjemt eller glemt!

Men med standpunktene til aktuell politikk, som «nei til EEC», «nei til NATO» og med kraftig kritikk av USA's «kamp mot kommunismen» og Viet-Nam-krig, fikk vi også kraftig motstand fra konservativt hold innen INO, som hadde overtatt etter «Forbundet». Da INO og «Folk og Land» kom under samme tak på Enerhaugen, ble motsetningene etterhvert for store. «Isach» og jeg forlot avisen — og for å være litt stygg — den gikk tilbake til å bli som for mange år siden: med akademiske utredninger om juridiske spissfindigheter og oppkok på oppkok med de samme krigshistoriske hendelsene. Interessant for svært få — dessverre!

Men likevel — selv om den unge garde, som da tilhørte kretsen rundt «Folk og Land» — idag har sine egne publikasjoner i «Attakk», «Nasjonalisten» og «Nasjonalt Folkeblad», så er det noe eget med den gamle, gode «Folk og Land» for de fleste av oss!

Jeg vet at jeg har mange av de unge med meg i gratulasjonene til «Folk og Land». Som tredveåring virker den nok noe «eldet» på oss idag, men vi får håpe den vil vise seg livskraftig i minst trede år til!

Vi unge sådde mange frø gjennom de årene vi var i avisens lokaler på Sagene og på Enerhaugen — og det er ikke tvil om at det spirer der vi sådde!

Et ønske ved jubileet bør være en nærmere kontakt og større forståelse for hverandres arbeid.

En varm hilsen til alle «Folk og Land»-venner — og lykke til med jubileet!

Erik Rune Hansen

Landssvikoppgjørets politiske barnerangler . . .

(Forts. fra forrige side)

Grunnloven, f.eks. gi lover som hadde tilbakeverkande kraft. Dessuten var jo ikke 1940-stortinget folkevalt. I fredstid, utan at landet på nokon som helst måte hadde vore i ein nødsituasjon, hadde desse tingmennene løyvt seg sjølve eit år ekstra på Tinget. — Men krev ikkje vår konstitusjon at ei lovlig regjering må kunne støte seg til eit folkevalt storting?

Det er rart å site å bla i desse papira i dag, så mange år etterpå. — Høgsterett godkjende aktoratets påstand om at i og med Statsakta 1. februar måtte alle NS-medlemmer vera klar over at dei hadde vore med på å endre statsforfatninga på ulovlig måte. — Isolert sett er det sant, men i denne saka finn vi mange «foranstaltninger som ikke er lovlige under vanlige forhold». — Eg såg på denne hendinga som ei form for konstitusjonell nødrett: Det var vi som hadde svikta vår erklærte nøytralitet, og då var det også vi som måtte yte noko for at sigerherren kunne lite på oss og gi oss vårt sjølvstende

tilbake.

Eg ser at våre fremste politikarar, stortingsrepresentantane, i møte 10. september med 96 mot 34 røyster vedtok at Kongen skulle tre tilbake «til fredsslutningen», og i eit plenumsmøte veka etterpå, der også høgsterettsjustitiarius Berg var med, skreiv representantane under på eit framlegg som byrja slik: «Da Kongen og hans regjering befinner seg utenfor Norge og derfor er forhindret fra å utføre de funksjoner som etter forfatningen er pålagt dem, ser Stortingets presidentskap det som sin plikt mot landet og folket å oppnevne et Riksråd».

Eg ser også på det framlegget som eit nødrettsvedtak, særlig viktig fordi at også høgsterettsjustitiarius har vore med på det, men då den same justitiarius sette seg vel tilrette i sitt politiske dommarsete i 1945, hadde han gløymt kva han sjølv hadde funne å vera rett i 1940.

Sitatet ovanfor viser klart at eit fleirtal av stortingsrepresentantane meinte at ei eksilregjering ikkje kan utføre juridiskjon over eit

land. — Ei slik regjering har inga interesse av at det skal rå ordna forhold i okkupert område, tvertimot. — Jon Skeie sa det slik i 1945: «De norske emigranter satt relativt trygt i England, Amerika eller Sverige. Og de led ingen nød. For dem som under revolusjon eller krig søker redning utenlands, er det som bekjent vanskelig å forstå hjemmefolkets syn og skjebne».

Vi kunne ikkje greie å halde oss utanfor(?)

Ei anna politisk barnerangle som ofte vert brukt, er at Norge ikkje kunne greie å halde seg utanfor den siste krigen. Difor gjaldt det om i tide å sikre seg at vi kom på den rete sida.

— Johan Scharffenberg sat sjølv i tysk fengsel, så han kan ikkje skuldast for å vera tyskvennlig. I 1950 gav han ut boka «Norske aktstykker til okkupasjonens historie». Til den politiske frasa om at landet vårt ikkje kunne makte å halde seg nøytralt, skriv han i føreordet til boka m.a.: «— Denne påstanden anser jeg som

utslag av uvitenhet eller av historieforfalskning. (—) En objektiv vurdering krever svar på følgende spørsmål: 1. Søkte Vestmaktene å trekke Norge inn i krigen mot Tyskland? 2. Førte Norge en strengt upartisk nøytralitetspolitikk? Vilde eller kunde Norge motsete sig Vestmaktens planer? 3. Fant Tyskland skandinavisk nøytralitet mest fordelaktig for sine interesser? 4. Hadde Tyskland grunn til å frykte en britisk-fransk okkupasjon i Norge?

Den som svarer JA til det første spørsmål, NEI til det annet spørsmål, Ja til det tredje og det fjerde spørsmål, blir logisk forpliktet til å erkjenne at den tyske okkupasjonen 9. april 1940 var ikke folkerettsstridig.

På grunnlag av sikre kjennsgjeringer anser jeg disse svar som vitenskapelig riktige, jeg er derfor tvunget til denne smertelige konklusjon. Det har jeg også uttalt offentlig.

Fremtidens norske politikere bør bygge på den historiske sannhet, ikke på fortielse og løgn. (—) Kommanderende general Laake

forklarte til Undersøkelseskommissjonen at «Hvis det kom et tysk angrep, vilde England hjelpe til å avvise det, og kom det en engelsk angrep, skulle vi ikke slåss . . .».

Når det gjaldt striden om Skandinavia, dvs. den svenske jernmalmen, kunne Scharffenberg ha spurt meir presist: 1. Kva ville løne seg best for Tyskland, militært og økonomisk, å utvide frontlinjene heilt opp til Nordishavet i staden for å kunne få sendt malmen gratis langs den lange norskekysten under norsk nøytralitetsvern? 2. Hadde dei allierte planar om å blokke denne malmtransporten?

I dag veit alle som har brydd seg om å fylgje med, at dei fyrste dagane i april blei både tyske og allierte flåte- og landgangsstyrkar gjort klar for Norge, og at begge var på veg samtidig. — Då dei allierte fekk kjennskap til at også tyske troppar var på veg, gav dei landgangsstyrkane sine ordre om å snu heimatt, for no hadde dei allierte oppnådd å få den aller beste løysinga for seg: Å få dei tyske frontlinene heilt opp til Nordis- (Forts. neste side)

De første . . .

(Forts. fra side 5)

ne eller bøndene som tente revolusjonens ild i vårt land. Det skjedde ad helt andre veier. Vi så det jo på nært hold. Revolusjonen ble satt i gang av den lavere lærerstand. De reiste nemlig rundt i flere år for å opphisse folket, og da benyttet de seg av det som kaltes for talekor. Årsaken var naturligvis den at det dessverre ennå var mange russere som ikke kunne hverken lese eller skrive. Disse talekorene var forferdelig uhyggelige og nedbrytende, grusomme, hatske og opphissende. Det var som om den onde selv skulle reise rundt, og så splittelse og misnøye i et ellers meget godmodig folk.

Så vil jeg gå noen år fremover i tiden, tilbake til Norge. Da vi i 1933 og -34 hadde begynt å arbeide aktivt for en nasjonal samling av vårt folk, midt i arbeidsløshet og nød hos den ene del av folket vårt, og ansvarsløs blindhet, egoisme og manglende sosial forståelse hos den annen, oppdaget vi snart at den internasjonale marxisme med Sovjet som læremester, i høy grad var i sving med, praktisk talt å selge oss som lakeier inn under denne store stat i øst. Men ikke mer om dette, som har vært sagt og skre-

vet uimotsagt i så mange år. Det jeg nu vil berette om er at vi oppdaget at den samme fremgangsmåte med talekor, som blant annet jeg hadde hørt om allerede år tilbake fra mine russiske venner i Niza, var i full sving også her i Norge. Jeg var da så heldig sammen med en annen å bli sendt ut på et stort møte arrangert, av det den gang helt røde Arbeiderparti for å høre på et slikt talekor, og mens vi satt der musestille og gjorde oss så små og ubemerket som mulig, i en stor sal full av opphissede mennesker, fikk vi virkelig oppleve hva dette var. Det var så fantastisk dyktig gjennomført og så betagende i all sin glød, at man ble sittende nesten stum av beundring for dem som opptrådte. Foran oss på en scene stod en lang rekke av kjekke arbeidere, og så begynte det. Først alle i kor: «Vi er fagarbeidere», og så kom det lynsnart etter hverandre, jeg er det, jeg er det, jeg er det. Så kom det alle med en munn igjen, «og vi ønsker ingen veldedighet, vi vil gjøre opprør imot det råtne samfunn borgerskapet har skapt». Dette så presist som på en trenet militæravdeling, og så dyktig gjennomført at du ikke kunne høre noen enkelt stemme, men det lød som om det bare var sagt av en person. Så kom det opp en liten, temmelig hjemmelaget fane på en stang, med et grotesk bilde malt på den ene siden. Overskriften lød: «Ny jord». Under så man en ung mann og kvinne som gikk og raket på et jorde, foran et falleferdig lite hus. Dette henspeilet på noen små klossete forsøk fra borgerskapets side på å tilby de «arbeidsløse» noen småbruk her og der, hvor de skulle kunne så vidt ek-

stere. Noe som altså bare frembragte en voldsom reaksjon hos dem det gjaldt. Ja, vel nærmest som tragikomisk. Men så hendte det mest dramatiske, idet de snudde fanen fort rundt, så vi på den annen side, malt et bilde av Hitler, som den onde selv med røde flammer som steg opp fra hans hode og skuldre.

Hva kunne vi så gjøre for å stoppe en slik elendighet som vårt splittede folk den gang var kommet opp i? Var det mulig å skape et program med sosial rettferdighet, med hjelp til dem som i generasjoner hadde lidd under en hard jernsko fra «de mektige», de som bestemte. Ja, det var det vi håpet, 'det vi gjerne ville komme med, så få som vi var, pionerer, slik at ikke folket skulle komme inn i borgerkrig, og stå stikk imot hverandre. Vi må vel si at vi var meget små og meget hjelpeløse, men vi håpet og trodde at det kunne bli rettferdighet uten revolusjon og blodutgyldelse, og uten å komme inn under det jernteppe så mange europeiske land nu er kommet under.

Til slutt vil jeg fortelle om et av våre famlende forsøk på i alle fall å skape en ny mentalitet, bygget på kjærlighet istedetfor hat, ved selv å lave talekor.

Jeg husker det så godt som det var idag, hjemme i vår leilighet hvor flere kom sammen og prøvet å skape noget som kunne mane til forståelse og samhold, noe som kunne bygge opp, istedetfor å rive ned mellom nordmenn. Det første vi øvet oss på var Kongens bønn fra Stiklestad. Så kjære venner, la oss ikke miste motet, for det sennepskorn vi en gang sådde i vår fedrene jord, vil en gang spire og gro.

FATIMA

Meget interessant

Hvorfor slik reaksjon fra enkelte på «I solkorsets tegn»? I 35 år etter krigen har vi blitt foret med film, bøker og radio-programmer hvordan seierherrene betraktet krigen, tyskerne, NS.

Er det så ille at 4 små TV-program lar oss få innblikk i saken sett fra den «motsatte» side? Skjønt «motsatt» side er vel ikke rette ordet.

Jeg synes serien «I solkorsets tegn» er meget interessant, selv var jeg bare 6 år da krigen brøt ut og 11 da den sluttet, så mitt bilde har vært nokså ensartet.

Vær ikke redde for sannheten. Det fantes svinske mennesker i begge leire, men også i aller høyeste grad edle og fine mennesker også. Det er ikke menningene som frikjenner eller feller, men gjerningene.

(Karin Woll Andersson, Krokstadelva, «VG»)

Bragd

— Men er det fremdeles en journalistisk bragd dersom intervjuobjektene får gi sin subjektive vurdering uten å bli møtt med motforestillinger, dokumentasjon eller kritiske spørsmål?

(Sven Egil Omdal i Vårt Land, kristelig, 21.3.)

BØKER

Flertallet var mot sabotasje under krigen

Erik Gjems-Onstad: DURHAM - hemmelige operasjoner i Trøndelag mot tysk okkupasjonsmakt 1943-45. Innsendt av Sollia forlag.

Denne boken gir et interessant bilde av hvordan de allierte prøvde å svekke tysk kampvilje ved hjelp av propaganda. I Trøndelag var det Erik Gjems-Onstad som var ansvarlig for dette.

Hva vi festet oss spesielt ved, var at hans organisasjon Durham i januar 1945 gjennomførte en meningsundersøkelse for å finne ut hvordan folk stilte seg til sabotasjevirksomhet. Resultatet ble som følger:

Mot sabotasje 43,3 %
For sabotasje 41,3 %
Ubestemt 15,4 %

Det gjøres imidlertid oppmerksom på at undersøkelsen er foretatt i «kretser hvor motstandsbevegelsen har flest tilhengere». Det er med andre ord god grunn til å anta at motstanden mot sabotasje var langt, langt større blant vanlige folk.

Sollia forlag har adresse
2493 Atnbrua.

H.

GI DETTE NUMMER VIDERE

til en annen når du har lest det! Det er en god måte å fremme vår sak på, og den kan også skaffe oss nye abonnenter.

Landssvikoppggerets politiske barnerangler . . .

(Forts. fra forrige side)

havet, så vel som at dei no kom til å få heile den norske flåten til sin disposisjon.

Likevel hevda vår autoritet på norsk okkupasjonshistorie, prof. Magne Skodvin, i eit radiointervju 2. januar i fjor at heilt til den 8. april, «det var i sekstida om ettermiddagen», hadde den britiske flåten «stima ut i Atlanteren».

Når det gjeld ordren om å skyte på tyske, men ikkje på britiske og franske styrkar, fortel Skodvin til Arbeider-Avisa 9.4.80 at «hvis en er kommet så langt at hendingene er klarlagt time for time den natta, så vil en vite at beskjeden kom fire timer etter at Norge var blitt overfalt». — Hadde Skodvin brydd seg om å studere «kartet» skikkelig, måtte han ha visst at norske offiserar fekk denne ordren den 8. april, straks det var klart at tyskarane var på veg til Norge.

Etter kommanderande general Laakes forklaring til Undersøkel-seskommissjonen måte den politiske ordren om å bøyge seg for det engelske kravet, vera gitt fleire

månader tidligare, og dersom vi ser historia i ein vidare samanheng, spørst det om ikkje denne ordren kan vera ei naturlig oppfylgging av dei militære og pengepolitiske diktata frå diktatfreden i Versailles.

Så vidt eg har forstått Scharfenberg, meinte han at å legge skulda på Tyskland for vårt 9. april anten måtte koma av «uvidenhet» eller av «historieforfalskning». — Han meinte at dersom styremaktene våre hadde ført ein klår og fast nøytralitetspolitikk, ville landet vårt ha unngått «den største skam» og «den største ulykke i Norges historie».

«Alle NS-folk er meir eller mindre skuldige»

Dete at alle NS-folk var meir eller mindre skuldige, vart teke oppatt gjennom heile Solkors-serien. — I denne samanheng bør eit par bøker nemnast særskilt. «Det vanskelige oppgjøret» av Johs. Andenæs og «Seierherrenes justis» av Albert Wiesener, begge høgsterettsadvokater og begge sterkt engasjert i landssvikoppge-

ret. At ikkje Andenæs med eit ord nemner den juridiske utgreiinga av Aall, finn eg rimelig, sidan Aall var NS-mann, men han nemner heller ikkje den tilsvarande utgreiinga frå sin eigen meiningsfrende, Frede Castberg. Årsak må etter mitt skjøn vera at Andenæs var sterkt engasjert for aktoratet. Merkligare er det derimot at heller ikkje Wiesener nemner desse utgreiingane om legale forsvarshandlingar i krig, for han let til å vera like sterkt engasjert for defensoratet. Forklaringa ser for meg ut til å vera enkel:

Forsvararane blei klarerte for eit politisk retsoppgjær, der det ikkje gjaldt om å få dei tiltalte frikjende, berre dømde på mildaste måte. — Etter Landssvikanordninga var jo alle NS-folk skuldige. — Eg vart likevel forundra då det gjekk opp for meg at heller ikkje Wiesener nemner det momentet som etter mitt skjøn vil frikjenne for landssvik, nemlig dei juridiske utgreiingane av Aall og Castberg, for det å meine at eit lands regjering plikta å etterleva sin eigen erklærte nøytralitetspolitikk så vel som fol-

kerettsreglane kan då ikkje vera tarvelig landssvik. Korleis skulle det elles kunne bli fred mellom folka dersom folkeretten blir underkjend? — Når eksilpolitikarane helt opp til i dag har hevda at dei arbeidde illegalt, har dei ikkje då vedgått at okkupasjonen var i legal forsvarshandling, altså at okkupanten ikkje kom som vår fiende?

Då eg spurde Wiesener kvifor han ikkje hadde teke med dette momentet i boka si, svarte han tørt: «En regjering har etter min mening lov til å være opportunist på landets vegne, ut fra landets interesser. Ingen tar folkeretten altfor høytidelig, nettopp når den blir aktuell, nemlig under en krig». — Det å ta folkeretten høytidelig, skulle altså kvalifisere til landssvik! — Her tillet eg meg å vise til at domstolen i Nürnberg dømde tyske offiserar til galgen fordi dei burde ha forstått at folkerettslige traktatar har «forrang for en lov», dvs. nasjonale lover og føreseigner som elles er gitt i lovlig valde nasjonalforsamlingar. — Stortinget i det Herrens år 1940 var ikkje folkevalt.

«Dei som svikta, nazistane»

Uttrykk som «de som svikta» og «nazistane» er andre politiske barnerangler som dagleg vert brukt om tidligare NS-folk. — Det fyrste uttrykket fortel klart at dei som svikta, måte vera landssvikarar. Det andre uttrykket, «nazistar», er vel helst ei form for politisk tyggegummi. Men sjølv om politikk kan vera så mangt, vert gjerne uttrykket «nazist» sett i bås med torturering av politiske krigsfangar.

Tortur er like uhyggelig som ulovlig, men krigen har no eingong sine egne (u)lover. — Likevel: Når det gjeld om å få tak i opplysningar som kan føre til vinst i krigføringa, har «skjerpa forhøyr» ei viss positiv mening. Langt verre er den torturen som makthavarane nyttar i fredstid, for å kunne holde på sine possisjonar. Men dei varer seg vel for å bruke uttrykk som nazisme om slike former for både fysisk og psykisk tortur i fredstid. — Etter mitt skjøn er det å kalle folk nazistar i nedsettande mening ei form for psy-

(Forts. neste side)

Hamsun populær som aldri før

Av ERLE MOSTUE BUGGE

«Paa gjengrodde Stier» . . . den gamle Hamsuns efterskrift til en litteratur og et liv som i alle henseender har satt sine merker efter seg. Den dreier seg blant annet om den etterkrigs rettssak mot dikteren som vi ennå ikke er ferdig med, noe ikke minst Thorkild Hansens bok viste for noen år siden. Når den skal utgis i Frankrike, kan vi da vente et nytt oppgjør også der?

Interessen for Knut Hamsun ute i verden er stadig voksende. I USA taler man om en Hamsunbølge blant ungdommen, i Frankrike kommer hans romaner ut i nye oversettelser. «Paa gjengrodde Stier» er nå oversatt til fransk for første gang, og har fått en varm mottagelse. Regis Boyer — Norges-venn og professor i skandinaviske sprog og litteratur ved Sorbonne, som har oversatt boken, har gitt den en poetisk, og samtidig ordrett, tittel: «Sur les sentiers ou l'herbe repousse».

Hamsuns fine naturskildringer — hans nesten religiøse følelse for alt levende, hans menneskekunnskap og den sterke motvilje ha la for dagen mot industrisamfunnet og teknologisering, gjør hans forfatterskap aktuelt.

Det er ganske naturlig at «Paa gjengrodde Stier» — som er et slags testamente — et ekstrakt av det Hamsunske livssyn, vekker interesse også utenfor Norge. De franske litteraturanmelderne i Le Figaro og Le Matin gir et usentimentalt bilde av Hamsuns holdning under krigen, og be-

grunner hans sympati for «nazismen» slik: — Hamsun fikk en illusorisk forestilling på bakgrunn av Hitlers seire, om at tiden var inne for Norge til å spille en viktig rolle i en germansk-nordisk verden. At Norges største dalevende forfatter skulle bli nazist, var naturligvis en tragedie. Derfor ville det være en fordel for alle parter om Hamsun kunne erklæres for senil. Men den norske 80-åringen var ikke sløv. Tvertimot, han var i utmerket form. Derom er det ingen tvil, når en leser boken, sier den franske kritikeren André Brincourt. Han har stor beundring for bokens helt spesielle tone — dens lavmælte uttrykk for et stort register av følelser: ironi, raseri og ømhet.

Brincourt mener at boken gir nøkkelen til Hamsuns hemmelighet, til det som kanskje kan forklare at han stilte seg på den gale siden under krigen: — Forklaringen ligger i den totale mangl på anerkjennelse — den forakt Hamsun ble møtt med i den angelsaksiske verden. Langt opp i moden alder hadde han måttet

kjempe mot håpløshet og motgang. Han var blitt vant til å stå alene, til aldri å gi seg. En livsholdning som førte ham på ville veier. I politikken står man aldri alene, det er tragedien. Man blir, på uunnagelig vis, sammensvoren.

Hamsun blir sammenlignet med André Gide som mistet sin begeistring for kommunismen etter et besøk i Sovjet-Unionen. Men til forskjell fra Gide, fikk Hamsun aldri konfrontert sine drømmer med virkeligheten.

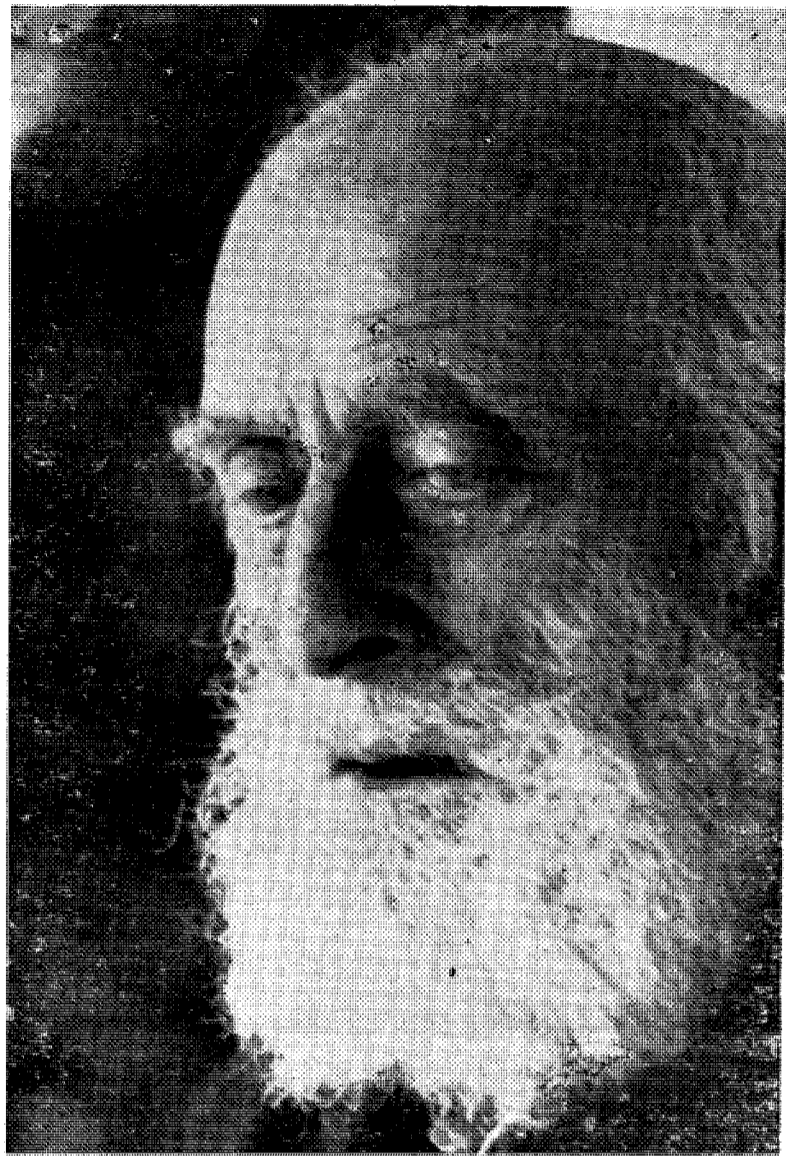
— Styrkende og forfriskende lesning, sier avisen Le Matin. Her fremheves Hamsuns evner til, som han selv sier: «Å se det uendelige små, midt i det uendelige store i denne makeløse verden».

Et menneskes daglige liv på gamlehjemmet — hvor rikt det blir når det er Hamsun som lever det! Hør bare: «Her sitter jeg nu og da fordi her er gode steder å holde til i dum ro og iakta mauren og bli vis.»

Han filosoferer over alle tings forjengelighet mens han venter på at hans sak skal for retten, og finner glede ved bare å være til.

Efter en ung pikes besøk, dette geniale uttrykk for livsglede: «Intet er som å bli pustet på av det levende liv» —.

(Aftenposten 21. juli)

Landssvikoppgjerets politiske barnerangler . . .

(Forts. fra forrige side)

kisk tortur, for ikkje å snakke om uttrykket «dei som svikta», som fleire programleiarar brukte under heile programserien i NRK.

I 1940 var eg lærar i ein avkrik av eit fiskevær nordpå. — Ordføraren og ein av lærarane hadde meldt seg inn i NS — utan at dei i det heile skilde seg ut ifrå anna folk politisk sett.

Dei tre siste krigsåra var eg lærar i ei typisk jordbruksbygd i Trøndelag, og hadde nær omgang med fleire NS-bønder. Eg fann ingen uvanlig mentalitet hjå desse bøndene, ikkje på nokon anna måte enn at dei meir enn andre meinte det var livsviktig å produsere mat i slike matknappe tider. Ingen av dei snakka om å sabotere matproduksjonen. — Etter krigen vart dei klarerte til landssvik og pålagde svære pengebøter for si «nasjonale holdning». Dei burde nemlig alt i 1940/41 ha visst det som seriøse forskarar fyrst fekk greie på etter 1945.

Ei lita lærarjord hørde med til skoleposten, med eit godt hønsehus i tillegg. — No viste det seg at ein kunne få kjøpe kraftfor mot å levere egg, og så ivrige som kona

mi og eg var, skaffa vi oss på denne måten så mykje kraftfor at vi i tillegg greidde å fø fram ein gris.

Ein dag eg var på veg til handelslaget med egg, møtte eg ein av dei argaste jøssingane i grenda. Han helste meg med ein spydig smil: «Så, du leverer egg til tyskarane!» — Det fall i det heile ikkje denne jøssingen inn at norsk eggproduksjon i hovudsak var basert på importert kraftfor, og at landet vårt elles på langt nær var sjølvberga, ikkje eingong i gode år.

Samanliknande politikk

Eg ser i Folk og Land at svært mange legg skulda for den negative sida ved Solkors-serien på Haagen Ringnes, men då trur eg dei rettar bakar for smed. Sant nok har Ringnes sjølv sagt at han har vakse opp i ein typisk jøssingheim — med dei informasjonane dette rimeligvis måtte føre med seg. Difor tykkjer eg at han som programleiar har vore langt meir saklig enn dei to andre som har klarert seg sjølve for programposten «Hverdagsliv under okkupasjonen», Yngvar Ustvedt og Erling Læg Reid. Dei henta seg data frå sine meningsfrendar om den eine

sida av kvardagslivet under okkupasjonen, men har oversett heilt at ei sak alltid har minst to sider.

Solkors-serien var sagt å vera bygd på pilitforklaringar og samtalar med tidligare NS-folk, etter eit opplegg frå Institutt for Sammenliknende Politikk ved Bergen Universitetet. Då trur folk at opplysningane derifrå er like nøkterne og pålitelige som Amen i kyrkja. Men heller ikkje universitetsfolk er meir enn menneske. Dei har som rimelig er i ei politisk sak, samanlikna sine notat med opplysningar frå sine eigne kollegaer, men utan å nemne at også dei i realiteten var klarerte av aktoratet. — Då freden braut ut i 1945, måtte nemlig alle kunne legge frem attest for «nasjonal holdning» for i det heile å kunne bli tilsette i offentlige stillinger. Krigens sensur vart skifta ut med fredens klarering, men i praksis er det ingen skilnad på desse to uttrykka.

Universitetet i Oslo har fått sin høgt klarerte mann i norsk okkupasjonshistorie, prof. Magne Skodvin. I Dagbladet 12.4.80 sa han seg samd i at han fylgde i fotefara til sine sosialdemokratiske kollegaer, Lange og Koht. — «Nå har jeg taushetsplikt. Jeg kjenner meg

bundet av den.» — Ein historikar med tegjeplikt. Han må ha ei stor papirkorg for uynskte opplysningar.

Då eg la fram mitt syn på årsakene til 9. april i Dag og Tid, svarte Skodvin pent at eg hevda det same synet som tyskarane i 1940. Dermed måte jo alle forstå kva slags meningslause påstandar eg kunne koma med. Han derimot kunne samanlikne sin dokumentasjon med opplysningar frå kollegaer som arbeidde for det norske utanriksdepartementet, historikarane og universitetsprofessorane Worm-Müller, Ordning og Keilhau, alle tre meir eller mindre fast knytta til informasjonskontoret i London under krigen. — Fine titlar har alltid verka godt som barnerangler.

Som før nemnt, blei NRK-seriane programmerte eter eit opplegg frå Instiutt for Sammenliknende Politikk v/amanuensis Stein Ugelvik Larsen. — Eg sende han avskrifter av dei førnemnde utgreiingane av Aall, Castberg og Scharffenberg, og peika samstundes på at eg hadde skrive eit motlegg til intervjuet hans i same avisa, så vel som at eg hadde skrive fleire artiklar i Dag og Tid. Ugel-

vik Larsen svarte at han hadde ikkje sett dei — endå ingen kan by på eit rikare utval av litteratur og aviser enn eit universitet, særlig då eit der det skal forskast i samanliknande politikk. — Resultatet av eit slikt studium må vel kunne kallast klarert forskning. Særlig interessant blir det når ein ser det i samanheng med eit anna uttrykk som har vore flittig brukt i massemedia:

«Forherda nazister»

«Et felles trekk for dem alle er at de overhodet ikke viser tegn til anger, de lever fremdeles i fortiden og de blir aldri ferdige med rettsoppgjøret, (—) en repetisjon av det som allerede er kjent, har ingen ting for seg», hevdar Ugelvik Larsen.

— I førte år har klarerte politikarar hatt kateter og masesmedia til sin disposisjon. Likevel er dei enno ikkje kome stort lenger enn til å repetere «det som allerede er kjent», dvs. det som dei sjølve har presentert som historisk rett og sant.

Elles er det misvisande å bruke uttrykket anger i samanheng med politiske handlingar, fordi at alle (Forts. neste side)

Historiebevissthet — et europeisk særtrekk . . .

(Forts. fra side 1)

tert, det vil si at han opplever tiden som en prosess mot et mål. Han er fremtidsrettet. Dette slående trekk ved europeisk bevissthet kommer frem ved sammenligning med orientalsk kultur. Asiaten, han være preget av hinduisme eller konfucianisme, ser seg som en del av et stort mønster. Han er en tråd i veven og livets mening er å fylle en tildeelt plass i helheten. Det ferdige og meningsfulle er å befeste tradisjonen. Det er fortiden, det nedarvede som representerer det ideelle. Det gjelder å leve opp til det, både i tro, i liv og i kunst.

Det var jødefolket som brøt ut av denne orientalske ramme og ga seg et særpreg ved å rette blikket fremover og gi historien et mål. Via kristendommen ble denne hebraiske forestilling bragt inn i europeisk kulturbevissthet som et dynamisk element. Til forskjell fra den meditative, tilbakeskuende orientaler ble europeeren et handlingsmenneske på historiens fremadskridende side.

Den kristne fremtidstro var også et brudd med gresk tidsfølelse, som var preget av en skjebnetung resignasjon overfor tilværelsens uopphørlige kretsgang. Til forskjell fra denne sirkel kom den målrettede linje inn i europeisk bevissthet, med en optimistisk tro på at fremtiden kunne bli bedre enn fortiden. Europeeren engasjerer seg i den tro, selv om han aldri glemmer den greske påminnelse om at menneskelivet er underlagt gudenes lunefullhet og derfor aldri kan nå frem til noen total beherskelse av skjebnekraftene. Den som lover paradiset, lover for meget og vil oppleve det store fall.

Men europeeren resignerer ikke. Han kapitulerer ikke for naturkrefter eller skjebne. Han føler seg satt inn i verden for å reformere og forbedre. Han er i stadig opposisjon til fortiden og det etablerte. Han er opprører

og revolusjonær. Derfor setter han også individets rett til tro og mening over ethvert kollektiv. Nettopp individets rett blir da et korrektiv mot enhver absoluttering av nedarvede eller nylanserte ideer. Det særeuropeiske ligger i den enkeltes rett til alltid å stille spørsmålstegn ved ethvert dogme. Bare da kan samfunnet utvikles og forbedres.

Ifølge den kristne lære er mennesket medarbeider i historiens prosess. Den har et mål. Det gir også den enkeltes liv mening og hensikt. Skaperverket skal fortsettes. Oppdagelser, vitenskap, teknologi, reformasjoner alt sammen er uttrykk for den historiske bevissthet hos det europeiske menneske.

Denne sivilisatoriske side ved europeisk kultur har vist seg så dynamisk at den er blitt universell. Den efterlignes over alt. Europeisk teknologi og europeisk demokrati — begge deler sprunget ut av individualismen og historiebevisstheten — er blitt globale modeller.

Enkeltmenneskets egenverdi og dets opprør mot fortid og samtid blir i europeisk kultur balansert av krav om ansvar for helheten, det vil si for menneske. For også de andre individer har jo sin ukrenkelige verdi. Fremskritt vil derfor være en idé som både har valør av frihet og likhet. Mens det sovjetiske fremskritt dreier seg om statskollektivets interesser, og det amerikanske fremskritt imponerer ved sin produktive evne, vil europeeren instinktivt også spørre etter den samlede virkning for enkeltmennesket — fremskritt ikke bare i materiell forstand, men også i form av kulturell fordyppelse og sosial velferd.

Det europeiske, skapende individ opererer ikke bare på egne vegne, men opplever seg i en sosial ramme. Han er ansvarlig. Dette ansvar kan ødelegges både av overdreven frihet og av overdreven likhet. For ansvar forut-

setter valgmuligheter. Det er altså bare i det pluralistiske samfunn at ansvarlige individer kan utvikles. I den europeiske spenning mellom frihet og likhet kommer ansvaret inn på frihetens side, og ikke, som man kan fristes til å tro, på likhetens. Overdrives ønsket om likhet i retning av statskontroll på alle samfunnsområder, vil man kanskje få likhet (skjønt erfaringen ikke tyder på det), men man eliminerer ansvaret, som er en funksjon av friheten. Da inntrer stagnasjonen. For det er det frie individ med alle sine valgmuligheter som holder historiens hjul igang.

Trangen til å reformere og forbedre kan føre til alle slags ismer i strid med europeiske verdier basert på individets ukrenkelighet. Og det er skjedd i Europa. Marxisme og nasjonal-socialisme er slike utbrudd fra den europeiske idéramme — et slags fortvilet ungdomsopprør for å realisere det idealsamfunn som europeeren i sin historiske bevissthet har forestillinger om.

Hvordan skiller vi den forfeilede reformvilje fra den rette? Det skjer i det lys som inkarnasjonen kaster over den menneskelige eksistens.

Inkarnasjonen står som forestilling midt i historiebevisstheten, siden den gir uttrykk for en guddommelig inngripen som anviser og klargjør historiens mål. Kulturhistorisk gir den uttrykk for det samme prinsipp som de gammeltestamentlige profeter forkynte, at livet og tiden har en bestemmelse som det er menneskets lodd og gave å få være med på å realisere.

Men samtidig setter inkarnasjonsideen grensen for det mulige. Den guddommelige inngripen er nødvendig fordi mennesket og verden i og av seg selv ikke er i stand til å realisere historiens mål. De er beheftet med begrensninger og blir ofre for onde krefter. Mennesket har

fått et mål, men det kan aldri nå det i tiden. Inkarnasjonen viser vei, men den opphever ikke de onde kreftene eller kampen mot dem.

Gudsriket lar seg ikke realisere i denne verden. Tusenårsriket ligger hinsides historien. Den som forkynner et messiansk rike her og nå, er en kjetter — jo farligere jo mektigere han er. Den som tilbyr det fullkomne, setter seg i Guds sted.

Dette forhold rammer marxismen og nasjonalsocialismen med full tyngde, for de har tilranet seg det messianske budskap på falske premisser. Problemet er ikke at disse ismer er materialistiske eller ateistiske. Problemet er at de er religiøse — de er religionssurrogater. Marxismen er en frelseslære som avsporer fra den europeiske historiebevissthet ved å forkynne et messiansk samfunn i historien. Det er derfor marxismen er redd religionen som «opium». Det skyldes ikke at den tar folks oppmerksomhet vekk fra den sosiale kamp, men det skyldes at ekte religion er en konkurrent til den falske. Inkarnasjonen som idé fordømmer marxismens messianske utopisme fordi den er urealistisk og derfor farlig.

Marxismen står ikke i en materialistisk eller rasjonalistisk tradisjon, men i en idealistisk. Den forkynner en tro på et idealsamfunn, ikke basert på erfaringer, men på ideologiske premisser. Når idealismen tiltar seg ufeilbarlige attributter, blir den antimenneskelig, enten det skjer i en religiøs eller en politisk form. Det skyldes at enhver absoluttering av en idé eller et program — med krav på å være den endelige sannhet — gjør det av med friheten og fører tvangen med seg.

Også den kristne tro gjør krav på å være absolutt, men med den viktige forskjell at den ikke mener seg å kunne realiseres innen menneskelivets betingelser. En-

hver praktisering av troen er relativ. Mennesket kan aldri gripe og forpakte det fullkomne. Overført på samfunnslivet kan den kristne tro bare inspirere, aldri være direktiv. Denne inspirasjon skjer på basis av en realistisk forståelse av menneskenaturen, både dens muligheter og dens begrensninger. Det er denne realisme som de forskjellige former av idealisme — som marxismen — har forlatt.

Naturligvis har vi også i Kirkens historie eksempler på at troen er blitt til despotisk idealisme — også det kjetterier.

En gruppe eller en retning oppkaster seg til de siste og sanne troende og tar monopol på Guds vilje. Det fører til intoleranse, ufrihet og endog terror. En slik selvtekt kan også skje i politiske former. Hvis man postulerer muligheten for et messiansk samfunn i historien, setter man seg i Guds sted. Man forpakter da det absolutt gode og gir seg følgelig rett til å eliminere alt og alle som står i veien for realiseringen. Konsentrasjonsleirene blir den nødvendige konsekvens. Enhver tviler eller opposisjonell blir «ond» eller «gal». Det blir et «gode» å eliminere ham.

Inkarnasjonen derimot lærer oss at det fullkomne alltid unndrar seg. Vi er alle på vei — alltid. Derav følger toleranse og demokrati. Ingen har absolutt rett. For enhver menneskelig tanke eller ytelse er relativ, beheftet med eksistensens begrensninger. Demokrati er mulig fordi mennesket er godt — demokrati er nødvendig fordi mennesket er ond, sier Niebuhr. Det er inkarnasjonen omskrevet i politisk sprog. Mennesket har fått en historisk mulighet til medskapelse og medbestemmelse, derfor demokrati. Men det ligger også under for onde tilbøyeligheter som stadig må kontrolleres og motarbeides. Derfor de-

(Forts. side 13)

Landssvikoppggerets politiske barnerangler . . .

(Forts. fra forrige side)

politikarar har handla utifrå det dei meinte var rett, vil eg tru.

På same måte er uttrykket *forherda* misvisande. Men når politikarar med fullt overlegg hoppar over dokument som viser eit anna politisk standpunkt enn deira eige, er ikkje uttrykket så misvisande likevel. — I kampen for nye, eller for å trygge gamle maktposisjonar, tyr politikarane ofte til ein effektiv regel frå massepsykologien: å dekkje over gjort urett ved å halde fram med å gjera urett. — Aktoratet dokumenterte gjerne at dei tyske nazistane fann regelen svært høvelig i arbeidet for å dekkje over hetsen mot jødane, men

tegjier med at regelen høver like godt til tåkelegging av det politiske rettsoppgeret.

Eg for min part er så «forherda» at eg i dag meiner presis det same om 9. april-komplekset som før. — Det vart meg ei dyr mening, men eg har tolt det, fordi eg er sikker på at historia i lengda ikkje greier å skjule at det politiske landssvikoppgeret i røynda er ei grein av Versaillesfredens taggute tre.

Eg meiner framleis at landet vårt skulle vera ein nøytral stat, med styremakter som både ville og kunne gi oss objektive opplysningar både frå aust og vest. — Det er lett å kunne konstatere at i dag er alle våre offisielle korre-

spondenter i utlandet klarerte. Men når alliansepolitikken er vedteke av eit folkevalt storting, bøyger eg meg for det.

I den siste tida har nokre av juristane våre kjekla litt i avisene om krigshandlingane her i landet vart avslutta i og med kapitulasjonen sommaren 1940, og prof. Skodvin har teke del i diskusjonen ved å hevde at dei som forstår kapitulasjonsdokumentet slik, må ha feiltolka dete dokumentet.

Dete fekk meg til å minnast kva Skodvin sa i det førnemnde radiointervjuet 2. januar i fjor. — Då han vart spurt om større kunnskap fører til større toleranse, svarte han at det trudde han knapt — utan hjå dei som har legning for

det, men «ein kan også tenkja seg det motsette, at ein stor, velutvikla, einsynt intoleranse skaffar seg enorm kunnskap av den sorten som passar». — Etter mitt skjønn er det få ting som lettare kan føre til feiltolkingar enn nettopp «ein enorm kunnskap av den sorten som passar».

Litt småkjekl om kva tid krigen slutta, men desse lærde mennene varer seg vel for å stikke hol på sjølve verkebyllen: Om okkupasjonen var ei legal forsvarshandling etter folkeretten. — «De lever fremdeles i fortiden», slik at landssvikoppgeret framleis skal få vera den store barnerangla politikarane heile tida har brukt for å dekkje over sine egne tabbar, så vel som

det var eit godt middel til å skremme nasjonen inn i NATO. — Så får vi vone at NATO ikkje fører oss inn i eit nytt 9. april, endå både spelet og brikkene i uhyggelig grad liknar på tidarteikna i 1940.

Sidan eg sjølv er part i saka, er eg ikkje den rete til å tolke uttrykket «dei som svikta». — Kva som etisk eller juridisk var usømmelig eller ulovlig under okkupasjonen, vil eg overlata til historiens domstol. — Eg trur vi trygt kan lite på at sjølv om Guds kvernar mel langsamt, så mel dei iallfall rettferdig.

Olav Steinøygard

Kronos med lærjakken

Så ofte kan sikkert mangen av oss stanse opp og føle en noe sugende smerte når *minner* om livets vakre, sødmefylte stunder bryter fram. Øyeblikk av skjønnhet, av skapende lengsel, av et barns smil og kvinners ømhet, — av et Chopins preludium gjennom et åpent hagevindu, duften fra en kaprifolium eller ung latter under en bjørk, der som en Narcissus speiler seg i elven. Fra et ungdommens Arcadia med dans over vangene eller stille skritt over en mjuk skogsti med kvinnen ved ens side. De lett hviskende ord, så betydningsløse i seg selv, men likevel så verdifulle for de hjerter som ble fylt av dem.

Der kan følge minner av vemodig art, — om de der forlot en og gjorde hjertet ensomt. Og stadig faller flere fra og du venter bare på din egen time. En aften blar du kanskje rastløst gjennom gamle album fylt av fotos. Slike virker så lett komisk på slekten av i dag. Men for en sjøl blir det en slags bostøvelse en må igjennom, dersom en vil møte alle disse som ble bilder i ens vev. Hver en tornesnert av livets smerte kan også gi en blomsten like ved. Men hva hjelper det? Den eier ikke lenger samme duften, heller ikke den samme fargen, som den ens egne sanser en gang ga den.

Og der er gamle brev med nordlys over seg og med tanker som griper i hverandre som foldede hender. Med evigheter inne i seg som man kunne ha delt. Der var kanskje ville, utemmede ord, fulgt av Andantens mildt skjelvende toner.

I «Walking with God» gir William Cowper slikt vakkert uttrykk for minnets stille kraft:

— *What peaceful hours I once enjoyed,
How sweet their memory still,
But they have left an aching void
The World can never fill.*

Disse linjer — og jeg må be-
kjenne at jeg er svak for engelsk
poesi — kan synes å ha lite
med overskriften å gjøre. Men
de skal være en *kontrast* til den.
— For Kronos er *tiden*, — og i
dag har den tatt lærjakken på.
Han har brutt seg inn i de stille
hager, som så mange verner og
steller om, han tramper blomste-
ne ned, og vi står maktesløst
stille og kan ingenting gjøre.

For Kronos med lærjakken
truer ikke bare «Oslo-stripen»
og våre landeveger. Han er et
tidsbegrep, — synonym med den
ånd som borer seg inn nettopp
i dette vi er glad i: den gode
musikk, de gode bøker, gode
tradisjoner og et godt språk.
Avantgarden angrep først litte-
raturen og vant. Kjønnfilosofe-
ne hoppet ned fra plankegerdet
og tok krittet med seg. Lik rotte-
fangeren fra Harlem med stor
suksess. Med støvets brødre går
de stadig videre, men søker aldri
stiene med de vakre solgløtt

gjennom løvets portierer. De
henvender seg i språk og innhold
til den laveste komponent for
lesekretsen, — av engstelse for
ikke å bli forstått. Vi får servert
på steintøy hva tidligere ble ser-
vert på seves. De ofrer seg for
Eros, men glemmer å beile til
Agape. De kneler for, mammon
og masknell materialisme, men
ser ikke regnbuen over elven.

Og ordene faller for lærjak-
kens kniv, og språket taper sine
lemmer. Noen fargeløse geledder
står ennå tilbake, mens legioner
av deres kamerater falt. Og dette
er intet innlegg i en makaber
målstrid, — for *begge* målfører
står her for forsvaret. Lærjakken
er fienden for dem begge. Vi
ser ord som blekner hen i dø-
dens kamp, — alle disse ord der
sang så blide og bønnfallende,
så ømt og så stormfullt, så varme
og litenskapelige. De kom fra
livets egne kilder, — meditasjo-
nens indre krevende, resignasjo-
nens stille og forsakte. Ord run-
det av ånd, som blod fra en
kropp, der visner i blodløs smer-
te. De hadde vært analysert og
smeltet om med samme varsom-
het som alkymisten viste sin re-
torte. Og snart skal vi lytte for-
gjeves etter en viddets replikk,
en tankens fødsel, en illusjons
fortrolighet, — ord som henryk-
ker, slik samleren føler ekstasen
ved et sjeldent funn.

En mann banner fordi to skru-
er er gått tapt. Nå står han der
og kommer ingen veg, fordi nett-
opp disse to små skruer skulle
ha bundet det hele sammen. Men
den samme mannen ville ha
ledd dersom jeg fortalte ham om
en tanke som var fløyet bort fra
meg. Den der kom som et blå-
kvitt lyn jeg søkte å holde fast,
før alt igjen ble mørkt. Og ord,
avlet av en tanke, fikk ved en
Mnemosynes kaprise ingen livets
pust. Menneskeheten kunne un-
være dem, men for meg sjøl
kunne det føles som en liten gud-
dommelig gnist der ikke fikk slå
sin flamme. Men alt skal nå for-
ståes uten å bli søkt. Men uten
å søke vil en aldri forstå. For
alene dumheten er helt sikker og
påståelig.

— — —

Og kvinner falt for lærjakkens
kurtise. Hun avla sitt skjørt, tok
sine longs på og lot mannen trille
barnevognen. Men med skjørtet
avla hun sin sjarm og sin ynde,
sin gratie og sin rytme. Der ble
ikke lenger noen flukt av amor-
iners lekende ord. Ingen øynes
uutgrunnelige tjern. Ingen Daph-
nis og Chloe, en Helene eller
Beatrice. Ingen fløyter og cym-
baller, — ingen Psyche der sø-
ker sin elsker. Hun kjenner knapt
lenger fiolens duft, men under-
søker tenningen og gnir en olje-
fleck av lakken. Hun har sviktet
kvinnen i seg sjøl og må betale
prisen, — som hun ikke spurte
etter. Men mannen mistet et
bilde som han i sin ensomhet

kunne stille opp mot sommer-
natten.

Kronos med lærjakken . . . Det
tettere menneskelige samkvem
fjerner paradoksalt nok mennes-
kene mer fra hverandre. Hvert
sekund fødes nye titusener, men
like fullt hører vi ensomhetens
rop. Stopper vi hverandre len-
ger opp, en liten værprat, noen
spørsmål om barna, helsen og
arbeidet? Noen dagligdagse ord,
som kanskje ingenting betyr,
men likevel avgir litt varme i rå-
kulden. Nå er det snart ingen
som overhodet lenger *kan* møtes.
Fordi mennesket er blitt hermeti-
sert i sin egen bil. Vi møter ikke
lenger et kjent menneske, men
en «kjent bil», et kjent karosse-
ri, hvori vi aner et menneske.
Støtfangeren blir munnen, lan-
ternene dets øyne. Den farer
forbi, vi ser kanskje en arm vei-
ve. Men skal vi hilse på en *bil*?
Skal vi hilse på et karosseri, —
på en arm uten kropp? Konse-
kvent gjør jeg det ikke, — med
en mulig unntakelse overfor
banksjefen og overlægen. En
kan jo aldri vite . . .

Hver tid skal ha sin form,
heter det. I sannhet, — *vår* har
fått den. Den gir oss en Picasso
for en Turner, den gir oss kirke-
bygg, hvis arkitektur mer minner
om en barndoms gufne geometri-
oppgaver enn om et tempel for
Vårherre.

La gå at du ikke er orientert
om en Lolobrigidas kurvaturer
eller om rekordene fra 1926, —
men kardanger og forgassere,
disse livets ord? Du kjenner ikke
dem? Og jeg bøyer mitt hode i
skam og føler meg som et Vår-
herres stebarn på denne jord.
En står på en fremmed klode,
hvor ens egne ord blir fjerne og
uforståelige. Kan jeg stamme
fram noen Shelley's linjer: No
change, no pause, no hope. —
Yet I endure! Eller oppta en
diskusjon hvorvidt Othello var
en maurer eller neger, om Ro-
sette-stenen, kileskriften og Ma-
ya-kulturen, eller om hvor det
mon ble av Maria Stuarts barn
med Bothwell? Never. Men ofte
kan en undre seg over hvor fint
mannen ved rattet oppfanger den
minste fusk i motoren, men in-
gen i sitt eget hode. Og at en rift
i lakken kan føles tyngre enn et
barnesmil som dør bort.

— — —

Før i tiden var der større fat-
tigdom men også større kjærlig-
het blant mennesker. I dag har
vi alminnelig velstand og større
hertekulde. Fire størrelser å ten-
ke litt over. Det er først når
mennesket sier: I grunnen har vi
meget å være takknemlige for,
at det for alvor begynner å bli
misfornøyd:

Hører du noen synge mer?
Husker jeg ikke Malene på kjøk-
kenet, - der hun sto og sang 25
vers om forlist kjærlighet, mens
hun gned, kobberkjelen med
den vesle bulen, og vi barn lyt-

tet betatt. Hadde *hun* så meget
å være glad for? Vi var glad i
henne, — hun i oss. Vi gikk til
henne med de små betroelser,
som mor ikke skulle høre. Det
var en ureflekterende tillit. Ingen
synger når sinnet er leit eller
sykt. Men hvorfor synger så ikke
du, — eller jeg? Du har jo hus,
hytte og bil, — fruen på kjøkke-
net har kjøleskap, vaskemaskin
og mixmaster. Likevel synger
hun ikke. Dere har alt som teller
i dag. Hvorfor bærer så ingen en
liten sang inne i seg? Fordi ingen
kanskje har fått tid til også å
bære med noen tanker, en liten
drøm, noe som hvisker vakkert
djupt inne i hjertet.

Likevel er menneskene tross
alt de samme som fra tidenes
morgen, med de samme krav og
ønsker, det er bare tidens form
som veksler. *Gode hendelser er
fortsatt dårlig stoff.* Når vi sier
at «*i dag står der ingen ting i
avisen,*» så vil det nærmest si, at
den ikke forteller om noen kata-
strofer, en voldtekt eller et un-
derslag. Og der blir en noe matt
stemning i syklubben dersom
noen skulle finne på å lovprise
fru Hansens sjarm og vidd. Hva
da heller ingen finner på å gjøre.
Vi søker nemlig alltid et men-
neskes *minustegn på det at vi
skal kjenne det.* Derfor sier vi:
«Han som skjeler, vet du . . .» Vi
sier ikke: «Han med den vakre
stemmen». Vi sier ikke: «Hun
med det gode smilet», men «hun
med den fæle hatten». Vi sier:
«Der er han som underslo . . .»,
men nevner ikke at det var han
som i sine velmaktsdager hadde
et hjerte, der aldri svarte nei. I
et menneskes liv har vi derfor
denne eiendommelige matematis-
ke formel: at ett minustegn opp-
hever samtlige pluss! «En dråpe
ondt gjør lik seg selv, den hele
edle masse når tvilen gjærer . . .»
Behøver jeg å nevne hvor det
står?

— — —

Men alt som her er skrevet er
sett med eldre øyne, slik eldre
øyne har sett så ofte før, — alt
dette som Kronos med lærjakken
til en hver tid sjøl skygger for.
Ifølge naturens orden har vi bare
rolig å falle til jorden som vis-
sent løv. Sjøl om døden egentlig
bør være en vandring over fros-
ne vidder inntil en trett legger
seg ned for å se opp mot Vår-
herres eget tempel-tak. Da ligger
en på naturens egen katafalk, og
allting er godt.

— *Og det som du kaller å dø,
det er å slutte med å dø.
Og det som du kaller å fødes,
er å begynne å dø.
Og det som du kaller å leve,
det er å dø mens du lever.*

— «Har du hørt maken til
sprøyt», roper Kronos med lær-
jakken, setter styrthjelm på
hodet og freser bort . . .

Uverdige trafikk

*Under tittelen «Krigen og det
åpne såret» skriver Helge SEIP
i Aftenposten 6. juni om den
nysgjerrighet som siste tids dis-
kusjoner («Solkorsserien») har
gjenopplivet.*

*Om de tidligere omtalte
Landssviklister skriver han bl.a.:*

Landssviklister er nå dukket
opp igjen. Lister fra våren 1945
blir til og med budt ut til salg
til nysgjerrige. I flere distrikter
har man kunnet se annonser om
at slike lister fra tiden umiddel-
bart etter okkupasjonens slutt,
er å få kjøpt. Justisdepartemen-
tet har tatt saken opp, og har
understreket at det er *klart
brudd på taushetsplikten fra de-
res side som har spredt disse*
listene fra politiet. Om den som
senere har fått fatt på dem, gjør
noe ulovlig ved å levere dem
videre, er et annet spørsmål.

Også *Datatilsynet* har hatt fle-
re henvendelser om «landssviker-
lister» som sirkulerer. Selv om
det er politiets og eventuelt dom-
stolens sak å ordne opp i for-
holdene, dreier det seg unektelig
om en bruk av *personopplysnin-
ger* som både etter sin kvalitet
og sin karakter *ikke kan godtas
idag.* For det første er listene i
seg selv høyst mangelfulle med
mange feil, slik at det f.eks. også
*kan forekomme aktive HV-folk i
navnerekke.* Videre er det en
*hel del som aldri har vært tiltalt
eller straffet.* De som fikk sin
straff, og tok den med beskjed
om at de dermed hadde gjort
opp med samfunnet, *opplever nå
at det blir rippet opp i saken 30
år etter.*

*Den siste henvendelsen Data-
tilsynet har fått om «landssviker-
listene», hadde også et bilag med
et klipp fra mai 1981 fra bladet
Folk og Land, som er organ for
tidligere NS-folk og sympatisø-
rer. Der hevdes det at fylkeslister
over folk som i 1945 var mis-
tenkt for landssvik i Hordaland
og Rogaland, nå er «bestselgere»
til nysgjerrige vestlendinger.*

Bladets presentasjon lyder
slik: «NS-lister er bestselgere. De
såkalte Kjäseter-lister selges for
høye priser i Oslo-området.

Nå viser det seg dessuten at
fylkeslister over «landssvikere»
selges i Hordaland og Rogaland.
*Disse er trykt i Dreyers boktryk-
keri i Stavanger.*

FOLK OG LAND har fått se
Rogalandslistene som i likhet
med Kjäseter-listene, *vrimler av
feil.*

Mange «brave» borgere av
Haugesund og Stavanger, som
gjennom 36 år har solt seg i
glansen» av sine HS-armbind
den 8. mai 1945, vil sikkert få
seg et sjokk når sønner og døtre
kan fortelle dem, at deres navn
er oppført på listene.

*Spesielt mange politifolk er
(Forts. side 12)*

Alle helgens- og reformasjonsfesten

I vår kirke er allehelgens søndag og minnet om reformasjonen knyttet sammen, skjønt den sistnevnte etterhånden er kommet i bakgrunnen. Slik burde det ikke være. Det er samhörighet mellom den jordiske, stridende kirke, med den triumferende himmelske. Når apostlen Johannes skildrer fullendelsen, sier han at han så en stor skare, som ingen kunne telle, av alle ætter og stammer og folk og tungler, som stod for tronen og for Lammet, klædd i lange hvite kjortler og med palmegrener i sine hender». Det er målet.

Underveis utgjør de kristne en kjempende kirke, ikke bare mot dens ytre fiender. Også innen kirken selv er det blitt utkjempet mangen strid om troen. Reformasjonstriden er en slik epoke. Idag er Luthers lære om at mennesket rettferdiggjøres ved troen a l e n e alminnelig antatt, men dengang kostet det strid. Om den store hvite flokk i Johannes Åpenbaring står det at det er de som har tvettet sine kjortler og gjort dem hvite i Lammet blod. Dette er et billedlig uttrykk for læren om rettferdiggjørelsen ved troen. Det som Jesus har gjort for oss ved sin lidelse og død er det avgjørende for vår frelse og salighet. I sin salme om den store hvite flokk, sier Brorson:

*«Her gikk de under stor forakt,
men se dem nu i deres prakt,
for tronen stå med kroner på
i himlens prestedrakt.»*

Måtte vi alle nå dit!

*Amen!
Dag Markus*

I minnets lys

Andakt holdt ved båren til Anna Quisling, Vidkun Quislings mor, umiddelbart før den ble bragt fra hjemmet i Oslo til Gjerpen kirke for å gravlegges på den samme kirkegård hvor hennes mann, sokneprest Jon Quisling, ble gravlagt.

Salme: Landstads rev. nr. 13, «Dype stille, sterke milde, Guddomsord fra himmelhavn».

Bibeltekst: 1. kor. 13,13: «Så blir de stående disse tre, Tro, håp og kjærlighet, og størst blant dem er kjærligheten».

Dette ordet trådte så klart og levende frem for tanken her ved Anna Quislings båre. Det var nettopp et vitnesbyrd om tro, håp og kjærlighet hun gav i ord og liv, både som hjemmets midtpunkt og i egenskap av en prests hustru og medarbeider.

Men det var også et annet bibelord som ble levende og aktuelt ved denne anledning: Der står at all god gave og all fullkommen gave kommer ovenfra, fra lysenes Fader, hos hvem der ikke er forandring eller skiftende skygge. Anna Quisling var en Guds gave på så mange vis.

Troen, håpet og kjærligheten slik de lyser frem gjennom mors liv gjennom hennes omsorg for hjem og barn og i dette tilfelle også for en menighet er en vidunderlig gave fra Gud. Det er en skatt som må fylle hjertene med unevnelig fryd og innerlig takknemlighet. Troen og tilliten

til Gud bærer på en forunderlig måte igjennom alt det som menneskelivet bringer med seg av motgang, savn og bekymringer. Ja også gjennom vanskelige tider. Gjennom alt gir troen fasthet og trygghet i hjemmet selv når livets stormer skyller inn over det og gjør det allikevel godt å være der.

Og håpet, som er et anker for sjelen er trygt og fast og når innenfor forhenget. Det løfter sinn og tanker frem mot den evige dag der hjemme, da vi skal møtes, de som gikk foran i tro, og vi som følger etter med håp i våre hjerter.

Men håpet har også en forunderlig makt til å fylle sjel og ånd med forventning og frimodighet når det gjelder livet her. Guds-barnet vet at Herrens løfter holder. Skal det undertiden gå gjennom mørke og skyggefulle daler, så går det dog sammen med Jesus til glede og seier.

Vi stanser også et øyeblikk ved den tredje tonen i denne skjønnne og rike treklangen. I det samme kapittel som vårt ord er hentet fra står der en del om hva kjærlighetens innhold er. Kjærligheten er mild, Den oppblåses ikke. Den søker ikke sitt eget. Mildhet, ydmykhet og uegen nytte er tre verdifulle egenskaper som betyr meget for oss mennesker i vår omgang med hverandre og i vårt fellesskap.

Kjærligheten er av avgjørende

(Forts. side 12)

Helstøpt patriot fyller 80

Johan Hilmar Bjørgan, Bergen fylte 80 år 12.10. 1981.

Johan Hilmar Bjørgan ble født i Agdenes Sør-Trøndelag og er av gårdbrukerslekt. Han var nr. 3 av syv søsken, hvorav den yngste broren ble bosatt i Sør Afrika Republikken og deltok i 2. verdenskrig på alliert side. Thorbjørn ble hardt såret i slaget ved El Alamein.

Johan Bjørgan ble innskrevet ved 5. div. infanteriunderoffisersskole i Trondhjem i 1919. Ved avgangseksamen i 1923 ble han rangert som nr. 1 og med beste karakterer som til da var oppnådd ved skolen. Etter underoff.skolen virket han som vikar lærer i si nhembygd og var lensmannsbetjent ved Ørland og Agdenes lensmannskontor. Videre var han nestkommanderende ved sikringskompaniet i Trondhjem og tjenestegorde som sersjant i 2 rekruttskoler på Steinkjærsannen (1924—1935). I 1924 under kapt. Halvdan Sundlo og i 1925 under broren kapt. Konrad Sundlo. Bjørgan forteller at kapt. Konrad Sundlo var så avholdt at rekruttene ville «gå gjennom ild og vann» for ham om det forlangtes.

Etter å ha tatt eksamen i 1927 ved Politiskole i Bergen, ble Bjørgan ansatt ved Bergens Politikammer 16.8.-27 som politikonstabel etter 1 års prøvetid som aspirant. Gjennomgikk Statens Politiskoles etterforskningskurs i 1936 og ble overført til kriminalpolitiet hvor han var ansatt i 1940.

Johan Hilmar Bjørgan ble medlem av NS i 1933 og sto som medlem til «freden brøt løs» i 1945.

I 1944 ble Bjørgan ansatt ved

Statspolitiet i Bergen og gikk gjennom gradene til 1. betjent, overbetjent og fullmektig frem til begynnelsen av 1944. Overført til Stapo i Trondhjem januar 1944 og i desember samme år beordret til Oslo som sjef for Stapos avd. 5 (presteavdelingen). Ble beordret tilbake til Bergen etter mordet på Marthinsen i 1945, da som sjef for Bergensavdelingen med politiinspektørs grad.

— Han sier selv; «så kom 8.5. 1945 — jeg ble «arrestert» sammen med både passive og aktive NS-folk av bander av såkalte heimefrontfolk som oppførte seg slik — selv ovenfor vergeløse kvinner — at en skulle fristes til å tro at de rekrutterte fra et eller annet sinnssykeasyl!»

Bjørgan måte i likhet med så mange av sine partifeller gjennomgå den umenneskelige og bestialske behandling som ble NS-folk og deres slektningers skjebne etter at «lov og orden» igjen var innført i Norge.

Etter anholdelsen 10.5. 1945 ble Bjørgan plassert i såkalt «varetektarrest» i 3 år og 5 måneder før hans sak kom opp til doms senhøstes 1948. Dommen ble 18 års tvangsarbeid. I 1952 ble Bjørgan løslatt på prøve etter å ha blitt berøvt 7 1/4 av sine beste år. Varetektarresten besto av flere år i Bergens Kretsfengsel — derav flere måneder på enecelle (såkalt dødselle). I perioden 11/6—31/10 1945 — i 4 1/4 måned — ble Bjørgan anbragt på den beryktede og såkalte «Lenken» i Espeland Fangeleir. «Lenken» var et bur på 1 × 3,8 m. Bjørgan ble også utsatt for flere «på lissom» henrettelser. Denne torturen har han

forøvrig selv berettet om i et tidligere nummer av sin kjære avis Folk og Land.

Fangetiden forøvrig ble tilbragt 7 mndr. på Akershus — 1 1/2 år på Sem — og resten av tiden på skogsforlegninger i Østfold som Nordre Mangen, Karlsby og Flatasæter. Han ble flere ganger valgt som de innsattes tillitsmann. Tross innsperning hadde livet på forlegningene sine lyse sider og Bjørgan berømmer godt kameratskap og den optimisme som preget de innsatte. Hans kamerater fra denne tid er ofte i hans tanker.

Etter løslatelsen måte Bjørgan — i likhet med så mange av sine meningsfeller — starte på bar bakke. Sammen med disse beviste han ennå en gang at menneskekvaliteten blant NS-folk var av 1. sortering — bl.a. ved å bygge opp et nytt livsgrunnlag for seg og sin familie.

Bjørgan er levende opptatt av det arbeid som drives for at den oppvoksende slekt skal få et riktig bilde av okkupasjonshistorien. Han har bare forakt til overs for rettssviket.

Hans kjære Ingrid sto trofast ved hans side i alle harde år. Da hun døde fra ham julaften 1977 var dette et hardt slag.

Johan Hilmar Bjørgan besitter fremdeles det ungdommelige pågangsmot og er til tross for et mindre slagtilfelle frisk og rørig på sin 80-års dag. Slekt — venner og gamle kamerater sender ham sin hjerteligste hilsener i anledning dagen og ønsker ham fortsatt mange gode år, slik at han kan nyte tilværelsen på sin kjære Storliholmen i selvoppført hytte med fiske og friluftsliv.

HYGGELIG NYHET FRA A/S HISTORISK FORLAG:

INO's bokserie om den norske okkupasjonshistorie fortsetter

Da redaktør Odd Melsom så plutselig ble revet bort fra oss hadde han nettopp lagt siste

hånd på manuskriptene til tredje bind i INO's bokserie om den norske okkupasjonsserie.

Boken, «Fra kirke og kulturkampen under okkupasjonen», fikk god omtale i mange norske aviser, og fortsatt selges den i stort antall. Mange trodde at dette ville bli siste bind i serien, men i en jubilæumshilsen til Folk og Lands lesere kan A/S Historisk Forlag fortelle at serien skal fortsette i årene fremover.

Fjerde bind kommer allerede

om noen få uker, med Einar Syvertsen som forfatter.

Boken har fått tittelen «Også dette bør være sagt», og skildrer forfatterens inntrykk og opplevelser gjennom mellomkrigstid, okkupasjon og rettsoppgjør.

Einar Syvertsen vil være kjent av de fleste NS-folk, som en av de mest nyttede personer innen Nasjonal Samlings presse- og propagandatjeneste. Som redaktør av det seriøse NS MÅNEDSHEFTE fikk han anerkjennelse fra kretser som sto langt utenfor partiet.

Det er svært viktig at «Også

dette bør være sagt» når utenfor våre rekker. For at boken skal få størst mulig utbredelse, oppfordres derfor abonnenter på Folk og Land til å bestille flere eksemplarer til distribusjon blant personer som vil ha nytte av å lese boken. A/S Historisk Forlag sender gjere boken direkte til disse.

Abonnenter på Folk og Land vil i jubileumsåret, frem til 1. desember 1981, få Einar Syvertsens bok for kr. 50,-, mens den i vanlig utsalg koster kr. 75,-.

Det vil derfor lønne seg å sende inn bokbestilling allerede nå.

Kongeriket . . .

(Forts. fra side 2)

å reise en kongelig statue i bronse på sokkel midt på byens torg der han ennå står og peker hvor byen skal ligge. Byen ble også æret med hans navn og kom til å hete Christiania i flere hundre år inntil den ved en våk-nende nasjonal selvsbevissthet fikk sitt gamle navn Oslo.

Tid går og seder skifter. Som ved en plutselig innskytelse i en halvsvøvnig tanke opprant året 1814 (et årstall som er spikret fast i hver nordmanns hjerne og aldri glemte). En stormannsgal Napoleon hadde tråkket Europa rundt til han møtte sitt nederlags Waterloo. Da våknet frihetstanken i hodet på alle undertrykte og nedtrampede land, vi kjenner leksa. Men nu samlet trauste bønder og dyktige embedsmenn seg til møte i Eidsvollsbygningens vakre saler for å drøfte frihetens sak også for vårt halvglemte land. Så var det et paradoks at den som kom til å lede dette nasjonale frigjøringsverk var prins fra nettopp det land vi skulle frigjøre oss fra. Han het Christian-Fredrik i ett ord og ble konge for en dag. For sin uselviske innsats er han hedret med hverken takk eller bronse, men overlatt til den mørkeste glemsel. Utakk er verdens lønn, sa reven i eventyret. Men de gode bønder og embedsmenn rakk så vidt å få laget en noenlunde levelig grunnlov før politikken plankevegg stengte for den nyvunne frihet og fred.

Nemlig fremstod en fransk general og ble konge av Sverige. Han kom til å hete Karl Johan og ville gjerne ha Norge på kjøpet. Han laget en liten krig ved Moss, så var den saken avgjort. Slik gjør man i de store diplomatier, lager en liten krig på grensen og snupper hele nasjonen. Aldri har noen vært nærmere til å legge vår nyskapte frihet i grus, men vi reiste potentaten en ruvende rytterstatue foran slottet og kaldte byens hovedgate ved hans ærede navn. Det er sunget flere viser om den affære, med vedhengende refreng. Vår snille skald Wergeland forløp seg med navn og rykte i sin stormende hyllest av den kongelige person. Det fikk fare. Historisk glemsel har aldri vært vår hodepine. Men vi fikk beholde 17. mai.

Vi er nok glad i søta bror, men vil ikke være bundet i fast familieskap med honom. En krise oppstod. Atter stod modige embetsmenn frem under ledelse av en skipsreder hvis navn ble som en fanfare, Christian Michelsen. Det kom til brudd på dagen den 7. juni, en ufeiret dato da vi sa fra oss den siste Oscar. Året var 1905 (det andre ufor-glemmelige året vi har spikret fast i vår hjerne). Vi fant vår selvstendighet, som er noe mer enn bare frihet, vi vant retten til å styre oss sjøl. Av skipsrederen ble det reist en høyverdige statue i hans egen fødeby. Ære

den som æres bør.

Nu var vi da endelig fremme der Harald begynte 1000 år før. Vi fortsatte i enfold som et kongerike med en folkekonge på topp. For underholdningens skyld bygde vi opp en fedrelandsk ånd og kultur, folkeskole, artium og universitet, diktning, tonelek og ymse kunst, etablerte varige institusjoner for finans og industri med arbeidsplasser for et arbeidshungrig folk uten lørdagsfri og fem ukers ferie på tre ganger den lønn som landet har råd til. Vi ble selvforsynte i evne, levevilkår og karakterer.

Våken og frisk kunne vi nu starte nasjonens nye dag på frihetens og selvstendighetens grunn. Det varte i tre dager. Da begynte en Lenin borte i øst å vandre over proletariatets jord, og hvorfor ikke lage et lite proletariat hos oss. Som gjort så sagt og vi fikk Arbeiderbevegelsen inn på tunet. Nu kunne arbeiderne ikke hoppe høydehopp på samme stativ som en annen nordmann og ikke løpe hundre meter på samme bane. Ingen må arbeide uten å melde seg inn i LO med en treskalle som sjef i båsen. Midt i denne idyllen inntraff hr. Hitler med sine grønne. Han fikk følgesvenner hos våre blå, en galskap er aldri uten proselytter. Men da samlet det norske folk seg, uansett skygge, til dødens forsvar for sitt felles fedreland, nu ville de alle tilbake til ett folk i ett land og med en konge. Vi ble fri, om ikke bare ved egen evne, så var viljen sterk.

Men friheten har også sin skygge og menneskene er evig bekymret for sin eksistens. Ideen fra øst var vond å forlate. Ingen arbeider hadde vært med i riksforsamlingen på Eidsvoll og ingen arbeider var med på selvstendighetserklæringen av 1905, så de hadde ingen forpliktelser i den retning. Hvorfor ikke da like godt splitte folket i to — en part for «borgere», den andre for «arbeidere». For borgerne gjaldt å redde stumpene av et frihetens hundreår lange engasjement. For arbeiderne gjaldt å matte borgerne ut med stadig nye ubetimelige krav, de skal erobre landet. Fra hvem? Fra «kapitalisten». Jeg er kapitalist med kr. 4000 i banken «ned med banken». Til «arbeideren» at han kan få kjøpekraft til ny dress til påske. Slik står de og stanger hverandre i nesen som en foreldrekrangel i ungenes påsyn. For alt som skjer skal skje etter Arbeiderpartiets program. På samme program skal fedrelandet Norge fra å være et frihetens kongerike omdannes til en tvangens arbeiderstat. Tro det eller ei, men det er konsekvensen, enten man vil se det eller ikke.

1. mai er arbeidernes nasjonaldag. 17. mai holder de seg utenfor. Deres fedrelandssang er ikke Ja, vi elsker-, men Internasjonale (Moskvas interne æringsang, sist sunget unisont med trampeklapp i landsmøte på Hamar 3. april 1981). Er de nasjonale el-

ler er de internasjonale? De håper å vinne valget til høsten. Og nu har også de fått en kvinne på toppen.

Takk og amen. Jeg ler meg fordervet i gråtkvalt kvide.

Sic transit gamle Norge.

(Morgenbladet 20.6.-81)

Uverdige trafikk . . .

(Forts. fra side 10)

kommet med i Rogalandsfortegnelsen.

Listene som selges er merket «hemmelig».

Det er grunn til å tro at det medfører riktighet at navnelister av denne typen nå har funnet et nytt marked i forlengelsen av diskusjonen etter «I Solkorsets Tegn».

Her er det nødvendig å reagere, og reagere sterkt. Visst ser vi tegn til at nazismen på ny dukker opp her hjemme som ellers i verden. Å kjempe mot nazismen som ideologi og politisk faktor er nødvendig for demokratiet. Men den kampen må gå på selve grunnlaget for de nye nazistiske sympatier og mot yt-ringsformer som vi ikke kan godta i et demokratisk samfunn. Disse gamle listene over landssvikmistenkte har ikke en slik karakter. I tillegg til den urett de gjør mot folk som er plassert der feilaktig, bryter de også mot et viktig rettsprinsipp overfor dem som har sonet.

Derfor bør denne uverdige trafikken stanses så snart som mulig.

I minnets . . .

(Forts. fra side 11)

betydning i sin alminnelighet. Og ennå mer er det slik når det er tale om mors kjærlighet til hjem og gjerning. Det er nok ikke uten grunn at den er blitt sammenliknet med himmelen. Derfor kjennes også savnet så tungt når mor lukker sine øyne for alltid. Men stort er det — og det gjør savnet så meget lettere å bære — når vi har et levende håp om gjensyn i den evige verden, med den glede det skal innebære. Det gjelder derfor å ha målet klart for øye.

Salme: Landstads rev. 206: «Kjærlighet er lysets kilde. Kjærlighet er livets rot».

Deretter ble andakten avsluttet med bønn, Fadervår og vel-signelsen. Båren ble ført fra hjemmet under meget stor deltagelse. G.

AVISER TIL UTDELING

Vi har endel eldre nummere av FOLK og LAND liggende og sender gjerne noen gratisseksemplarer på forespørsel.

FOLK og LAND

Postboks 7157 Homansbyen
Oslo 3

Tl. (02) 19 06 71

NAZISTEN — ditt medmenneske

Leg og lærd, prøvet og uprøvet har nå uttalt seg om de gamle nazistene, og det er ikke spart på skytset. De modige som sto fram på skjermen er såvisst ikke representative for de mange. Legg merke til at den store masse, din og min arbeidskamerat, vår lærer, lege han som reparerer ditt hus, din klokke osv., han tier. Tier og taler. Han sitter i lunsjpausen og hører de festlige vitser om tyskere og nazister nå i 1981.

Jeg spør meg ofte selv, når dør den siste jøssing? Og hvem var han egentlig? Jo, de fleste klarte seg godt, gikk til sin daglige dont og provoserte ingen, men utover dette var de passive. Kan det være overføring av dårlig samvittighet dette evige angrepet i snart 40 år på de som sviktet.

Jeg kjenner så mange av disse «foraktelige» mennesker, er sogar gift med en. De som oss andre, tenk, snille, sinte, dumme og kloke. Hver voksen kvinne og mann i dette land som har fylt 50 år og således vært borti krigsårene bør tenke på at disse mennesker fremdeles lider. Jeg vet at de gjør det. De må nemlig hele livet ut la andre ta initiativet til sosial omgang, de hever sjelden sin røst, er stille og beskjedne. Angrer de? Nei, men de visste ikke det de vet i dag. Hadde de det gjort hadde de fleste holdt seg utenfor. Glem

ikke godtfolk, at dere forfølger etter snart 40 år landsmenn som har fått varige skader mentalt. Jeg kjenner flere av dem som går anspente og på vakt mot stadige, daglige nålestikk.

Jeg som var et barn da krigen sluttet hater nazismens vesen og er vokset opp i rent jøssingmiljø. Da jeg 20 år gammel giftet meg med en av disse «forræderne», ante jeg ikke at livet de neste 30 år skulle så å si daglig stille vår familie overfor alle disse «festlige» vitser, disse utfrysninger og en rekke andre ubehageligheter.

Våre barn er blitt fortalt om sin fars fortid, tatt avstand fra den, men ikke fra ham. Han er jo snill, flittig, pålitelig og har aldri lagt hånd på noen av dem. Slik kjenner også flere andre politiske blandingsfamilier, og det er mange, utelukkende bra strevsomme mennesker.

Det er så populært i vårt demokrati å hevde at den som har tatt sin straff skal være ferdig med sin forbrytelse. Det er ikke tilfelle når det gjelder NS-straffede personer. De skal bære byrden til sin siste dag. En av våre fremste stortingsrepresentanter sa det så «vakkert» i massemedia en gang fritt gjengitt: Tilgi joda, men man omgås dem ikke.

Med hilsen
lidende «nazisthustru» med
rent jøssingblod.

NAZI

Av H. BJØRNSTAD

Hvorfor det brukes ordet nazister om oss som var medlemmer av Nasjonal Samling vet jeg ikke, men det var en betegnelse på medlemmer i Det tyske nasjonalsosialistiske arbeiderparti. Etter norsk lov var ikke medlemskap i NS straffbart, men eksilregjeringen i London under krigen laget provisoriske lover, som gjorde dette straffbart.

Disse dommer er både grunnlovsstridige og folkerettstridige. Ingen lover kan gis tilbakevirkende kraft, og regjeringen var utelukket fra under opphold i utlandet å gi lover av et hvilket som helst innhold med bindende virkning for det okkuperte område. Det såkalte rettsoppgjøret er ikke annet enn en skandale av virkelige dimensjoner.

Quisling og hans parti skulle være syndebukker for dem som hadde ødelagt og undergravd vårt forsvar, og som med sin politikk la landet åpent for inn-

vasjon, og det som fulgte med okkupasjonen. Tyskerne kom bare et hestehode foran Vestmaktene i kappløpet om Norge. Det er vel noen som tenker på de titusener av justismord, men rettsvindelen og historieforfalskningen har gått hand i hand. Se bare på den betingelsesløse kapitulasjonsavtalen i 1940 hvor de norske stridskrefter forpliktet seg til ikke å gripe til våpen igjen mot Tyskland eller dets allierte så lenge den pågående krig varte.

Det er også skrevet her i avisen i forbindelse med intervjuer om NS at disse provisoriske lover gjorde at også partiet NS ble forbudt. Dette er helt feilaktig, og det er ikke straffbart å være nasjonalist eller nasjonalsosialist. Likeledes ville et parti i dag med samme program som Nasjonal Samling være fullt lovlig. Ingen bestrider vel det.

H. Bjørnstad

DEN TOTALITÆRE LIVSINNSTILLING

For femten år siden skrev professor Harald Ofstad en kronikk i Dagbladet (21.5.1965) om emnet «Hva er nazismen?». Her fremhevet han fire faktorer i den «nazistiske» livsinnstilling — basert på bred lesning.

1. «For det første brutaliteten eller aggressiviteten, trangen til å demonstrere at man har makt og se andre krype i redsel for ens styrke.»

2. «Derneft den autoritære innstillingen som innebærer at menneskelige forhold skal være hierarkisk ordnet. Den som befinner seg på bunnen av hierarkiet, har lydighetsplikt overfor alle som står over ham, og den som eksisterer på toppen, gir ordre til hvem han vil. Den som lever i et av mellom-lagene, må finne seg i å bli sparket ovenfra, men har til gjengjeld gleden av å kunne sparke dem som står lavere.»

3. «En tredje faktor er at nazismen ikke kan eksistere uten fiender, det må alltid være noen som hates eller motarbeides, eller som nazisten i det minste kjenner seg overlegen — det må alltid finnes hva vi kan kalle utgrupper. Men det behøver selvsagt ikke være jødene. Den som tror seg fri for nazisme bare fordi han ikke er anti-semitt, har ikke forstått den nazistiske mentalitet.»

4. «Den fjerde faktoren kan vi kalle symbol-orienteringen. Nazisten identifiserer seg ikke først og fremst med andre menneskers ve og vel, men med symboler på makt og autoritet. At mennesker lider her og nå er

uvesentlig sammenliknet med den ting at man tror seg legge grunnen for et framtidig storhetsrike.»

Ofstad oppsummerer slik: «Svaret på det spørsmål artikkelen stilte er derfor at nazisme er autoritær aggresjon som utløses ved konfrontasjon med alt som er levende og individuelt. Det levende og individuelle hos et menneske kan vi med god rett kalle det kunstneriske. Nazisme er derfor, kortest uttrykt, hat mot det kunstneriske i mennesket.»

Professor Ofstad rolle i den ideologiske debatt som har pågått siden han skrev sin artikkel skal her forbigås i taushet. Imidlertid kan man fastslå at med det siste tiårs politiske erfaringer er det åpenbart for de fleste at hans bestemmelser av den «nazistiske» livsinnstilling er karakteristisk for både høyre- og venstresiden; dvs. for den totalitære livsinnstilling mer generelt. At vi nå kan se dette tydeligere enn for 15 år siden, henger sammen med både historiske erfaringer og fremveksten av en debatt om totalitarisme.

Et fenomen som AKP(m-l) glir glatt på plass i Ofstads skjema. Den brautende aggressiviteten som ml-folket har markedsført med stort hell for egne rekker og med demonstrativ forakt for annerledes tenkende (1), den autoritære innstillingen (2) til egne «sannheter» og partiets sentralistiske oppbygning, hatet til utgrupper (3) enten det er «kapitalismens lakeier», mer tvisynte humanister eller skikkelige

AP-folk omkring på arbeidsplassene, symbol-orienteringen (4) som førte til at enkelte medlemmer så ut som behengte juletrær, kynismen overfor aktuelle lidelser, de nødvendige ofrene som skulle til for å bygge f.eks. Det nye Kampuchea — her råder ingen tvil om at ml-erne kvalifiserer seg.

Også innenfor ml-litteraturen kommer holdningene og handlingene til uttrykk — og det i så sterk grad at Ofstads skjema burde vært utlevert som arbeidsredskap f.eks. til eksamen i litteraturvitenskap grunnfag.

Filmserien «Under Solkorsets tegn» og debatten i Fjernsynet kunne gitt programlederne en anledning til en fremtidsrettet og mer aktuell debatt om det totalitære fenomenet. Det skjedde ikke, og det var forsåvidt ikke Haagen Ringnes' feil. Vi fikk istedet en heilnorsk skittkasting av tradisjonelt merke. Toppen av frekkehets, og noe som måtte virke fornærmende på svært mange grupper blant TVpublikum, var at den ansvarlige ledelse i NRK valgte ut marxist-leninisten Jon Michelet som moralsk dommer over andre tilhengere av totalitære regimer. Det var kvalmt, og det er grunn til å minne om at den suksessrike guttebok-forfatteren Michelet gjennom år har vært talsmann for hets mot demokrati og liberale verdier.

En naturlig løsning etter dette programmet må være at noen av de utvalgte nasjonalsosialister settes til å anmelde bøker av norske ml-forfattere. For balansen skyld!

Like urovekkende er det at fremtredende marxist-leninister for tiden i Aftenposten går inn for forbud mot de politiske grupper som er mest lik dem selv — nasjonalsosialister.

Det er selvsagt en gedigen bløff: Norske marxist-leninister er ikke det minste indignerte over høyre-ekstremistenes organisasjoner. Men de vet at et forbud mot disse gruppene i lovs form betyr en formell godkjenning av deres egen rødbrune politikk.

At norske demokrater tar slike utspill for god fisk, skyldes politisk naivitet, marxistenes mediamakt — og kanskje i første rekke at ml-bevegelsens arrangerte «folkefrontsstrategi» har vært effektiv.

T. S.

Politisk ABC

Herr redaktør!

Har De lagt merke til en FAKKEL-bok som heter «Politisk ABC»? Forfatterne er NRK-medarbeiderne Ola Johnsrud og Tore Sandberg. Nederst på side 100 står det: «I de første år etter frigjøringen var rettsoppgjøret med medlemmer av Nasjonal Samling og andre landssvikere en av de største oppgaver for de myndigheter som hadde overtatt styret i vårt land.»

På side 240 i samme bok står det (§ 97 i Grunnloven sitert): «Ingen Lov maa gives tilbagevirkende Kraft».

Thomas Solem

Historiebevissthet

— et europeisk . . .

(Forts. fra side 9)

mokrati, det vil si maktfordeling. Siden inkarnasjonen gir en realistisk og altså korrekt beskrivelse av den menneskelige virkelighet, vil det europeiske demokrati som følger av den, også gi det beste grunnlag for samfunnsmessig utfoldelse. Når marxismen viser seg ikke å kunne skape grobunn for økonomisk og sosial fremgang, skyldes det at den representerer en falsk virkelighetsforståelse, et religiøst kjetteri som strider mot den menneskelige naturs fakta. Det er ikke slik at marxismen er materialistisk mens kristendommen er religiøs. Tvert om er marxismens feil at den ikke er realistisk nok. Den er utopisk. Den overser fundamentale forhold i den menneskelige eksistens — individets frie muligheter, individets ufrie begrensninger — og derfor blir dens sosiale og økonomiske system lammet og forkrøpelt.

Den europeiske fremtidstro og den europeiske realisme har gitt basis for en samfunnsform — demokratiet — som inspirerer også andre kulturkretser. Europeeren har derfor fortsatt et globalt ansvar, ikke bare for en ny økonomisk verdensorden, men også en ny demokratisk verdensorden. Og uten det siste vil det første antagelig være forgyves. Vil man ha økonomisk vekst, bør man begynne med kulturgrunnlaget. I den viktige nord-syd problematikken er den sentrale faktor ennå ikke for alvor tatt opp.

Frank Bjerkholt

Boktjenesten

Postboks 924 - Sentrum, Oslo 1. Telefonbestilling: (02) 19 06 71

Portofri forsendelse ved forskuddsbetaling. (Ellers tillegges porto og oppkravsgebyr.)

Postgiro: 5 15 46 38. Bankgiro: 6063.05.01248 eller ved sjekk, i kontanter eller frimerker.

NS-MEDLEMMENES SYN:

... eks. Odd Melsom: På nasjonal uriaspost	kr. 65,-
... » — — — NS og fagorganisasjonen	» 80,-
... » — — — Fra kirke- og kulturkampen	» 85,-
... » Justus Vericurl: Den norske kapitulasjon	» 15,-
... » Trygve Engen: Jeg er ingen landssviker	» 35,-
... » Adolf Hoel: Universitetet under okkupasjonen	» 45,-
... » Harald Franklin Knudsen: I was Quislings secretary	» 50,-
... » Sigurd Mytting: Politisk dømt	» 30,-
... » Kai Normann: Diktene Laurbærkransen	» 20,-
... » Arne Tellefsen: Når forsvarer forfaller	» 20,-
... » Olaus Ulven: Lange skygger	» 25,-

«OPPGJØRET» BEDØMMES:

... eks. Institutt for Offentlig og Internasjonal Rätt:	
Den norska rättsuppjørelsen	kr. 45,-
... » Forbundet: Gi oss rettsstaten tilbake	» 5,-
... » — — — § 104. Mer lys over rettsoppgjøret	» 10,-
... » Referat og utdrag på norsk av ovennevnte svenske rettsutredning	» 5,-
... » Universitetsforlaget: Fra idé til dom	» 45,-
... » Berner Hansen: Mannen bak søylen (Om prof Wilh. Rasmussen)	» 78,-
... » Pastor A. E. Hedem: Quo vadis Norvegia	» 25,-

... » O. Hedalen: Er det begått en skammelig urett mot en hel del av våre landsmenn?	» 5,-
... » Håkon Meyer: Et annet syn	» 35,-

FRONTKJEMPERNE:

... eks. Frode Halle: Fra Finland til Kaukasus	kr. 60,-
... » Svein Halse: I forreste linje (Den norske Legion)	» 60,-
... » Ben Esper: Tsjerkassy (Norsk ambulanseskjører på østfronten 1943-44)	» 88,-
... » Svein Blindheim: Nordmenn under Hitlers fane	» 60,-

DANSK LITTERATUR:

... eks. Erik Haaest: Udyr — eller hva? (Dødsdømte)	» 15,-
... » Gary Allen: Ingen tør kalle det sammensvergelse (Hvem trekker i trådene?)	» 48,-

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

Du må lese:

DAVID IRVING: Der Nürnberger Prozess kr. 30,-

Der Untergang Dresdens kr. 35,-
Hensynsløs krig mot tysk sivilbefolkning.W. AHRENS: Verbrechen an Deutschen kr. 60,-
Dokumentasjon av forbrytelser mot tysk sivilbefolkning i Øst-Europa og vest-tyske forsøk på å skjule sannheten.

WALDEMAR ERFURTH: Der finnische krieg 1941-44 kr. 50,-

Alle uinnbundne. Forskuddsbetalt skjer forsendelsen portofritt, — ellers i oppkrav.
Postgiro 2 34 13 52Bestilling sendes:
A. Norberg,
Postboks 3044 Elisenberg
Oslo 2

I sigden og hammerens tegn

Av H. ODDLO ERICHSEN

Det er forstemmende å konstatere hvordan programmet «I solkorsets tegn» har blitt kritisert i massemedia. Dette på tross av at Haagen Ringnes gjorde et godt og saklig arbeide, og at vi gjennom 35 år har blitt tutet ørene fulle av redselsskildringer fra seierherrene.

Det er da også helt ulogisk å «dømme» et helt parti som notoriske landssvikere. Fordi de altså tilfeldigvis var medlem av et parti, og ble okkupert av en makt med en ideologi som lignet. Og de som ble medlem av NS i sin tid, de hadde godt følge av eminente personer. Det var ikke bare armodsgutter som ønsket seg uniform, et arbeid og lønn. «Også i kirken hadde NS støtte, blant annet for sin programpost «Kristendommens grunnverdier vernes» og partiets syn i abortspørsmål. En rekke av Ocford-bevegelsens folk, Norges Kristelige Landslag, Norges Lutherlag og Norges Kirkelige Landslag kom til å støtte bevegelsen. Alt basert på en sterk stat, som kunne forebygge det moralske forfall, en sterk kritikk av Ver-

sailles-freden og Weimarrepublikken». (Sit. fra skriftet *Kirkens Grunn*, 1974).

Men tilbake til programmet. Noen ble kvalme, og en annen, forøvrig stortingsrepresentanten, som for et par år siden ville innføre sensur i norske aviser, ville spy! Og jo lengre tid det går siden freden, desto flere gode nordmenn opptre på arenaen. Selv synes jeg programmet var «et snilt program». *Tenk bare på om de kritiske kretser innen NS hadde villet stille opp.* Hva kunne man da fortelle om demokratiet som ble gjenvunnet? Det skal jeg la være å gjengi.

Hovedpoenget er imidlertid: Hvem kan bli landssvikere neste gang? I dag ser vi jo at selv om Norge er blitt herostratisk berømt på ordet Quisling, som er blitt synonymt med forræder, så sitter det stadig slike og styrer i kraft av fremmede panservåpen. Dette gjelder ministre og presidenter i hele Warszawa-pakten og i mange andre land. De styrer sitt folk med totalitær makt, uten ytringsfrihet, uten organisasjonsfrihet — og hvor bare

makt teller. De styrer i «Sigden og Hammerens tegn», men Norge har dog både handels og kulturelle forbindelser med dem. Hvem kan forstå det?

Vi har jo også i humanitetens navn spesialisert oss på båtflyktninger fra Vietnam. *Ingen har ytret et ord om at disse folk, i Vietnam-regimets øyne, er landssvikere fra amerikanertiden.* De samarbeidet med fienden, jobbet på deres anlegg og deltok i kampene, akkurat som vi nordmenn gjorde under den tyske okkupasjonen. De fleste av oss.

Men syndebukker måtte vi ha, det er forståelig. De ble funnet og dømt til døden, men også andre måtte stå til rette, blant annet med en standardstraff på 1 år og 2 mndr, for medlemskap i partiet. Hundretusener av tyskerarbeidere, LO-pamper og profittører slapp unna straff. Man kunne jo ikke stille hele nasjonen for retten.

NS-folk er blant annet anklaget for ikke å hjelpe jødene. Men hvem andre var det som hjalp dem? Hjemme var det en jøde, en kjøtthandler. *Men ikke ett eneste menneske løftet en finger for å hjelpe ham.* Og grunnen? *Jo, ingen ante, hverken gode nordmenn eller NS-folk, at jødene skulle gasses ihjel.* Men nå etterpå vet alle så inderlig godt. Etterpåkløskap. *En skam.*

Men da sognepresten ble suspendert fordi han nektet å skrive under lojalitetserklæring fra NS-

myndighetene, og flyttet fra pres-tegården godt og multemyrer, da satte man i gang. Arme mannen, han ble fratatt gasjen og det ble innsamling (tyskpenger). Man druknet ham i hjemmesmør og alt det gode som kunne frembringes på småbrukene, mens barna savnet de mest nødvendige vitaminer. *Jødene sendte man i døden, mens embedsmenn ble lønnet med både tysktjente penger og bodemat.*

At NS angivelig motsatte seg at Røde Kors sendte næringsmidler til norske fanger i tysk konsentrasjonsleir er mulig. *Men ingen nevner det fenomen at fangene fikk motta slike pakker overhodet.* Forsøk bare på sende matpakke tilavvikene i Ljubljana-fengslet anno 1981, eller til et av de hundrevis av Gulag-arkipelene lenger øst.

Det har vært krig og rykter omkring så lenge den siviliserte verden har bestått. Og ingen er vel i tvil om at konflikter også vil komme i fremtiden. Blir vi så angrepet av Sovjet, hva så med de som sogner til samme ideologi? Kanskje de slipper unna fordi vi aldri vil bli frigjort mer. (Jfr. de andre land Sovjet har okkupert). Og dersom atomkrig, fordi ingen vil overleve, hverken vi, kommunister eller andre.

NS-folkene kan i alle fall ta det med ro: Vi blir ikke angrepet av en makt med nasjonalsosialisme på programmet. *Blir vi okkupert en gang til, så blir det i tilfelle å styres under sigden og hammerens tegn.* Og både kommunistpartiet og AP slipper å forandre flagg... denne gang.

Lofotposten, Svolve

— Bilder og plakater —

Tilstrømmingen av bøker og annet trykt materiale til INO's bibliotek har vært meget god.

På to felter ligger vi imidlertid langt etter: Det gjelder

FOTOGRAFIER og PLAKATER

Også slikt materiale er svært velkomment. — La oss bygge opp et skikkelig billedarkiv!

INO

Postboks 924 Sentrum
Oslo 1

La oss alle feire 30-års jubiléet med en ekstra «støtteannonse»!

Hjertelig takk til 50 «støtteannonsører» som denne gang har gitt oss hele kr. 10 670,-.

Vårt 30-års jubileum er like forestående, og i den anledning håper vi at riktig mange vil huske oss med en ekstra «støtteannonse», hvilket som kjent vil si bidrag på kr. 50,- eller mer.

STØTTEANNONSER fra «Folk og Land»s venner.

Takk for følgende bidrag:

G., Tangstad 100,—	A., Spongdal 340,—	O., Stavanger 100,—	H., Mjøndalen 500,—	J., Ski 100,—
T., Nesna 60,—	M., Kristiansund 500,—	R., Stavanger 90,—	M., Skollenborg 240,—	E., Moss 50,—
T., Namsos 100,—	D., Torvik 175,—	J., Vågsbygd 200,—	F., Flesberg 325,—	E., Gressvik 75,—
H., Namsos 100,—	H., Risnes 100,—	K., Kristiansand 100,—	J., Lillehammer 100,—	I., Torp 100,—
M., Steinkjer 100,—	J. W., Etne 240,—	A., Arendal 200,—	O. R., Vågå 200,—	O., Sarpsborg 50,—
N., Leksvik 90,—	O., Hagesund 100,—	K., Skien 100,—	H., Stor-Elvdal 50,—	K., Halden 150,—
E., Revsnes 100,—	Anonym, Stavanger 200,—	L., Skien 50,—	R., Rena 75,—	O., Halden 120,—
		H., Siljan 140,—	M., Hernes 100,—	A. T., Oslo 100,—
		E., Bø i T. 100,—	A., Kirkenær 100,—	R. C., Oslo 100,—
		Ø., Bø i T. 100,—	O., Lillestrøm 100,—	M. E., Oslo 100,—
		O., Sande 140,—	J., Lørenskog 100,—	A. E., Oslo 100,—
		M., Skoger 50,—	R., Ski 60,—	B. B., Oslo 4 000,—

Hva sier laugene?

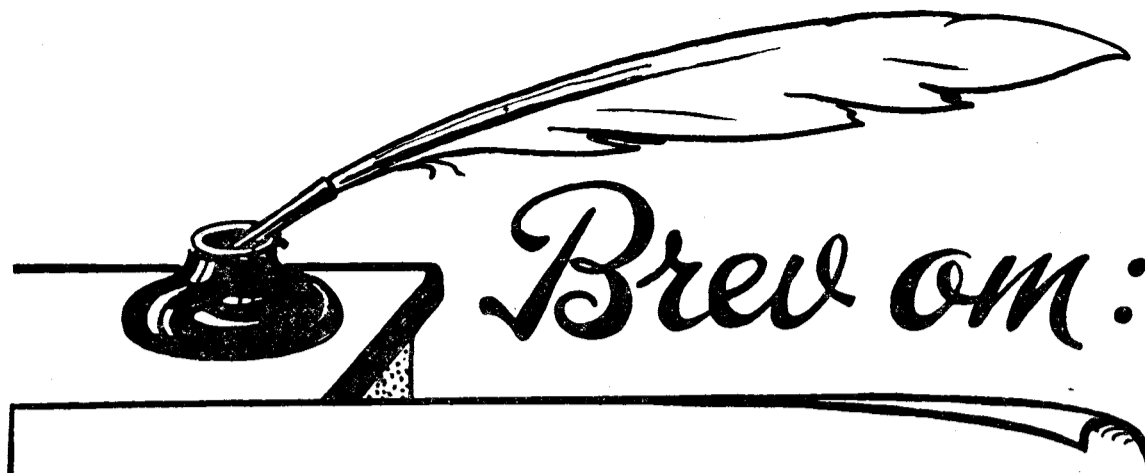
Når mange diskuterer Hitler eller Mussolini, skulle vi tro det ville være tilstrekkelig bare å si eller skrive navnene. Vi ville ikke være i tvil om hvem det var.

Men da det dreier seg om personer som ofte blir tillagt nederdrettede egenskaper, finner man at den beste måte å nedvurdere dem på er å henspille på deres borgerlige erverv.

Derfor blir Hitler kalt «malerensvennen, Stalin «skomakersønnen», og Mussolini «smedlærlingen» (Mielche: «Smedlærlingen møtte vår Herres stedfortreder.») Selv FARMAND falt for fristelsen ved f.eks. å betegne Alfred Madsen: «Han, snekkeren fra Bergen...»

Slike betegnelser har til formål å nedvurdere mennesket, slik at man riktig forstår hva dette er forslags folk. Egentlig burde jo de respektive laug ha sendt inn avskyresolusjoner over slik desavuering av yrkene, forutsatt de ikke optpar det som en ære.

Obe, Horten

menn som ikke kan fraskrive seg skyld, når det gjelder dette kapittel, som er det verste i norsk historie.

Så vil jeg ønske FOLK OG LAND fortsatt lykke og fremgang.

Bertel Brun, Oslo

Brev om: Humanitetens motejournal

Det er mote i veldedighet og humanitet også.

Etter at man har fått problemer med at velferdsstaten har overtatt så mange oppgaver som før hvilte på den privilegerte godgjørenhet, har man måttet se seg om etter andre jaktmarker.

Derfor ble det protestmarsjer mot Sør-Afrika, mot atomvåpen, det ble sit-down foran ambassadene, protest-telegrammer og innkallelser til pressekonferanser. Som oftest står store krefter bak, men disse små krefter har bare ingen anelser om det. Alt er så vakkert og ærlig, fordi så meget er sprunget ut av den uvitenhet, som så ofte kan være farlig.

Særlig hvor norske særklasse-individer finner en viss selvfølelse i å hjelpe underutviklede land.

Onkel Hansemann på Bragernes

Det nytter

Jeg er student. Interessert i norsk okkupasjonshistorie.

For 3 år siden fant jeg et Folk og Land på Aker sykehus i Oslo. Jeg tok avisa med meg, og har siden vært abonnent.

Jeg vil derfor foreslå at «menigheta» kjøper flere aviser, og sprer eksemplarene på venteværelser rundt omkring. Mange vil kanskje gjøre som undertegnede.

AUF'er

SVAR: En god idé. Vi kan kanskje også skaffe frem en del gratis prøveeksemplarer.

Red.

Krigen og hetsen

I Stephan Zwigs bok: «Verden av igår», leser jeg:

«... I 1941 levde alle krigførende folk i en tilstand av ekstase, det mest tvilsomme rykte ble øyeblikkelig forvandlet til sannhet og en trodde på den mest sinnsvake bakvaskelse. Dusinvis av mennesker i Tyskland svor på at de med egne øyne hadde sett biler lastet med gull på vei fra Frankrike til Russland like før krigsutbruddet. Eventyrene om de utstukne øynene og avhogde hendene, som alltid pleier dukke prompte opp om den tredje eller fjerde dagen av en krig, gikk rundt i alle aviser. Og alle de stakkars troskyldige menneskene som spredte disse løgnene videre, visste ikke om at myten om den fiendtlige soldatens utenkelige grusomhet hører med til krigsmateriellet, akkurat som flyene og ammunisjonen, og at de blir hentet fram fra magasinene allerede krigens første dag. Krigen har bruk for de overopphetede følelser, den trenger begeistring for landets egen sak og hat til motstanderne.»

— Ja, Stephan Zwig har rett. Men i Norge tror folk fortsatt på historiene, naturlig nok, — ettersom presse og kringkasting stadig gjentar de plantede løgner fra krigens dager. Dette gjelder også regjeringen Nygaardsvolds bakvaskelser av NS-folk.

Vigdis Lie, Romerike

Episode i april

Kjære redaktør!

Vi er tre tyske barn, men akkurat nå bor hele familien i Norge for et lengre tidsrom. Da vi kom til landet, lærte vi norsk ved et av «Friundervisningen»s intensivkurs, og vi har ikke noen sprogproblemer. En av oss går på en norsk videregående skole.

Det kan derfor ikke ha vært en sproglig misforståelse det som hendte oss tirsdag 21. ds. foran Aftenpostens hovedbygning. Til tross for ferie var vi nødt til å reise til byen fordi vi hadde time hos reguleringstannlegen. På den fulle bussen reiste en av oss seg for å overlate sitteplassen til en eldre dame. Hun var veldig

vennlig og takket. Hun satte seg og vi begynte å snakke sammen igjen. Hun må ha hørt at vi var tyske, for hun sa: — Er dere tyske? Jeg kan ikke elske dere i april-dagene!

Dette er det ikke så lett å glemme. Vi var så forbauset at vi gikk av bussen ved neste stoppested.

Vi vet fra våre foreldre, født 1937 og 1938, og fra våre lærere, hva som skjedde her i landet under siste verdenskrig. Hvem vil glemme det? Men hva kan vi unge gjøre for at disse fordommene ikke overføres fra generasjon til generasjon?

Forresten, vi ville likevel tilbudt denne damen en plass igjen.

Birgit, Inka og Peter Dannenberg, Asker (henholdsvis 16, 15 og 14 år)

Hurra for avisen vår

Det er godt å ha et organ hvor stemmen vår kan høres, for det er jo vanskelig å komme til orde andre steder.

Jeg tenker med takknemlighet på de kamerater som satte igang avisen. Det var et vågsumt foretakende, men takket være interesse og offervilje fra leserkretsen, har den vist seg levedyktig.

Når vi tenker på avisdøden, er det fabelaktig hva vi har klart. Abonnementtallet burde selvsagt vært større, men likevel blir den lest av folk som har sterk innflytelse overalt. Jeg har sett gunstig virkning av det.

Om redaktøren av Verdens Gang har kommet med opprørende påstander mot våre Røde Kors-søstre, (frontsøstre) vil 95% av befolkningen gå ham imot. Ellers er det vel en ting vi bør merke oss: at han i det hele tatt skriver i FOLK OG LAND. Det viser at FOLK OG LAND telles med blant pressefolk, hvilket ikke ble gjort for få år tilbake.

Dessverre er det fortsatt mange av våre egne som ikke tør abonnere på avisen vår, og det finnes folk som ikke engang tør lese den. Vi får si: stakkars, stakkars mennesker. Men det viser hvordan redselen henger i, etter 36 år. Det har vært så mye prekk om kollektiv skyld, som er forsøkt pådyttet oss. Hva da med rettsoppgjøret, og alle de nord-

Tanker i en jubileumstid

Vel, jeg ble «landssviker» ved å foreta meg noe, som jeg trodde skulle bli til landets fordel, mens de fleste andre ble «patrioter» ved overhodet ikke å foreta seg noe som helst. Som Byron våknet de opp en morgen og fant seg berømt.

Forøvrig tror jeg Nasjonal Samling ville ha tapt, uansett utgangen på krigen. Hadde nemlig seieren gått til tyskerne, så ville jøssingene ha bøyd seg for et fait accompli (vi så tegn til dette før 1943). De ville ha gått sammen med tyskerne, hvoretter begge disse ville gå mot Nasjonal Samling, fordi det var lettere for tyskerne å arbeide i fellesskap med det store flertall, enn med Nasjonal Samling, som ville ha forlangt innfridd løftene fra september 1940, om full frihet og selvstendighet.

Norsk NS-kvinne, Bergen

Sauehoder

Jeg hører at FOLK OG LAND ikke har en eneste lønnet person i redaksjon eller ekspedisjon, men at alt arbeid utføres på fritiden.

For noen sauehoder, det må da finnes noe nyttigere å jobbe med.

Syklubb, Hvaler

SVAR: NEI!

Red.

Hyldest til redaktør Odd Melsom fra en mangeårig medarbeider

Ha takk, kjære venn for hver dyrebare stund, jeg fikk hilse på deg i ditt lille paulun.

Du satt der alltid så rolig og trygt, og talte med alle, du var uten frykt.

Døren sto åpen for fiende og venn, du lyttet til ordene, og svarte igjen.

Til slutt kom dog alltid sannheten frem i din levende, gnistrende, friske penn.

Og hilsner fikk du fra øst og fra vest, av venner som syntes de visste det best.

Avisen var bra, det syntes de nok, men hvorfor la den eller den gå amok?

Det var ikke dannet og hensynsfullt nok, i et blad så vakkert og edelt som vårt. Vi skulle jo lindre alt som var sårt.

Da satt du og smilte vel for deg selv. — Du kjente oss alle så inderlig vel.

Og snart kom et brev hvor en annen skrev: «Avisen er bra, den, men alt for tam, for vi er da ikke sauer og lam».

Dog alle fikk plass i ditt «Folk og Land», når ånden og tonen var ærlig og sann, om en skrev hva en mente og trofast holdt stand.

Du samlet oss atter om tanken så stor: Å samle et folk i det høye nord, hvor orden og rettferd og freden bor.

Vi tror og vi håper å nå deg der, med denne hilsen hvorenn du er, et sted iblant himlens stjerneværk.

Vi hadde og har deg så inderlig kjær.

Ha takk!

Valdres, sommeren 1981

DET ER SANNINGA

Major Svein Blindheim, den kjente motstandsmann og Lingeheitt, har i det ny-norske bladet, DAG OG TID, skrevet anmeldelsen av Walter Fyrst's bok: «Min sti». (Nr. 36 10/9 1981.)

Det er bemerkelsesverdig at norsk massemedia ikke har kommentert siste avsnitt i bokanmeldelsen, som må betegnes som en sensasjonell innrømmelse fra motstandshold.

Major Blindheim skriver:

«Det som verkeleg undrar meg er at Fyrst er så lite opptatt av at krigen mellom Norge og Tyskland i røynda slutta i juni 1940. Det er sanninga og det kjem til å bli historias dom også — etter dei mange og merkelege borforklaringane av denne verkelegheita vi har sett sidan 1945. At krigen var slutt og Norge effektivt okkupert i samsvar med folkeretten i og med kapitulasjonsavtalen 10. juni 1940 er udiskutabelt. I staden for å halde seg til dette faktum, freistar Fyrst, lite overtydande, å forklare kvifor han melde seg inn at i NS og kvifor han melde seg til frontinnsats mot Sovjetunionen. For Fyrst å melde seg frivillig i aust var ikkje meir folkerettsstridig enn det var for meg å melde meg frivillig til Storbri-tannia til innsats for Nygaardsvoldregjeringa.

Mektigere enn atomet

*Den største kraft på denne jord
utløses av en sjel som tror.*

*Atomets spaltning, vet vi, kan
utløse hele verdens brann.*

*En større kraft utløses vil
ved hjertets tro og hjertets ild!*

*Den kraft som springer frem fra ånd
har verdens fremtid i sin hånd!*

*Ved åndens makt kan du bli sterk
og øve åndens kjempes verk!*

*Den største kraft på denne jord
utløses av en sjel som tror!*

☆☆☆

*Fra gammel tid der er en blodets rett
som gjør et folk ved blodets bånd til ett.*

*Ved sverdets egg, ved drap og broderstrid
blev folket føyet sammen i sin tid.*

*Det var nødvendig at den sterke mann
ved sverdets egg tok makten i sin hand.*

*De dager komme vil — av alle sett —
da makten bøyer kne for åndens rett!*

*For sterkere enn blodets, stammens bånd
er hjertets møte, kjærlighetens ånd.*

Kai Normann

AVHOPPERE FRA AKP(ml):

*Vi synest synd på dei som vert fanga inn
i AKP-garnet og vonar dei finn vegen
derifrå til eit normalt og meiningsfylt liv*

AKP-ml som for noen år tilbake raslet med tankene om «væpna makt» er skrumpet inn til noen få hundre medlemmer.

Partiorganet «Klassekampen» opplever en alvorlig økonomisk krise, og vil neppe overleve som dagsavis.

— Dette var stillingen i partiet foran høstens valg.

Stadig nye «avhopper» fra denne Staliniske minigruppe trer nå frem i norsk presse med avslørende beretninger om dagliglivet i kretsen. Det gjelder såvel tidligere fremtredende ledere innen AKP-ml, som vanlige medlemmer.

Fra Sunnmøre Arbeiderblad har vi sakset et av vitnesbyrdene, som burde åpne øynene på resten av flokken, som fortsatt lar seg misbruke av de skruppeløse ledere av partiet:

— Det er herleg å vere kvitt skylappane og kunne leve og

fungere som normale menneske. Og ikkje lenger sjå fiendar over alt i det offentlege og i styringsverket. Å ha fått partiet AKP (ml) på avstand og vere ferdig med det, er som å ta fatt på eit nytt liv. AKP(ml) sin ideologi består av rå materialisme, partiet har ein aggressiv stil og er kompromisslaust. Det godtek ikkje at menneska har kjensler og at ein kan ha motforestillingar til ein del av dei sakene som er oppe. Vi var begge unge og blåaugde då vi aktivt gjekk inn i denne bevegelsen, og fatta ikkje dimensjonane av det vi var med på — nemleg å støtte eit parti som heilt og fullt formar medlemmane sin livsstil. Under «skilsmis» med partiet for fire år sidan skjedde det mykje vondt. I dag er vi ikkje bitre lenger, men prøver å sjå ein tanke humoristisk på det heile. Vi synest synd på dei som vert fanga i AKP-garnet, og vonar dei finn

vegen derifrå til eit normalt og meiningsfylt liv. Livet har nemleg så mykje anna å by på enn medlemskap i eit parti som er heilt ute på viddene.

Ekteparet Knut Tjeldnes og Anne-Britt Høybye har begge i mange år vore aktive i ml-bevegelsen. Dei har på ymse vis fått føle på kroppen kva det vil seie å vere aktiv medlem og har begge proletaresere seg for ei tid.

Partiet sette alt inn på å få sine folk utplassert rundt om på arbeidsplassar. Da Knut frå 1974 til 1976 var student ved DH-skulen i Volda, kom han med i Norges Kommunistiske Studentforbund.

— Eg hugsar godt at vi fekk skriv frå leiinga i NKS om at studentlaget si hovudoppgåve hausten 1975 var å gjennomføre ein proletariseringkampanje. Målet var at rundt 60 prosent av studentane skulle kute ut studiane for å tene bevegelsen.

TRYGVE ENGEN ER 75 ÅR

Redaksjonen av jubileumsnummeret var avsluttet, da vi fikk meldingen om at Trygve Engen fylte 75 år mandag 12. oktober.

Det er grunnen til at vi bare kan bringe noen få linjer om denne norskdomsmann, som gjennom hele sitt liv har arbeidet til fedrelandets beste. De fleste av oss kjenner ham som forfatteren av «Jeg var ingen landssviker», som vel er en av de beste og mest velskrevne bøker som er utkommet om okkupasjonsårene, og tiden derpå, (fåes fortsatt i vår boktjeneste).

I dagspressen nyttes hans penn ofte, og det er en fornøyel-

se å lese hans velpleiete innlegg der.

Også Folk og Land er stolte over å kunne nyte godt av hans medarbeiderskap, og redaksjonen gleder seg hver gang manuskripter fra hans hånd kommer.

Trygve Engen er en aktet bonde, med mange år bak seg som tillitsmann i bondeorganisasjonene, der han har nedlagt et stort arbeide. Det samme har han gjort innen våre virksomheter.

I Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie er han fortsatt aktivt med, som rådsmedlem.

Folk og Land sender denne kjernekarn alle gode ønsker, med

håp om at helsen vil holde i fremtiden, til beste også for oss, som er avhengig av ham, i arbeidet for sannhet og rett.

GRATULERER, GRATULERER, Trygve Engen, gamle kjemper.

FOLK og LAND

All post bes adressert til:
Postboks 7157 - Homansbyen,
Oslo 3

Kontoradresse: Enerhaugplassen 4, Oslo. Tlf. (02) 19 06 71. Kontortid: Mandag kl. 17—20, tirsdag 10—14 og onsdag 18—21. Redaktøren treffes bare etter forutgående avtale.

Abonnementspriser: Kr. 60,- pr. år, 30,- pr. halvår. I nøytralt om-slag og utenlands, tillegg kr. 7,50 pr. halvår.

Postgiro 5 16 45 04

Bankgiro 6063.05.01248

Løssalg kr. 5,-

Annonsepris:
Kr. 1,- pr. spaltem.m. + MVA

Utgiver: A/S Historisk Forlag
Trykk: Viking Boktrykkeri A/S

KLIPP, KLIPP, KLIPP, KLIPP...

Mange lesere er svært flinke til å sende oss avisutklipp.

Vi kan umulig følge med i alle aviser og tidsskrifter selv, så vi er meget takknemlige for klipp fra leserne.

FOLK og LAND

Postboks 7157 Homansbyen
Oslo 3

GANGSTERBATALJON

Som mangeårig leser av Folk og Land vil jeg med dette lille skriv takke Dere for en god og sannhetsbringende avis.

Jeg meldte meg til Den Norske Legion sommeren 1941, men av såkalte venner ble min søknad forlagt, og nådde derfor ikke fram til sitt bestemmelsessted.

Jeg havnet i Sverige i de såkalte polititroppene. Rømte derfra St. Hans-aftenen 1943, prøvde å komme over til Finland for på denne måten å få kontakt med norske enheter.

Men ble dessverre pågrepet av en svensk patrulje idet jeg skulle

krysse Tornea-elven.

Siden ble jeg truet med straffeforføyninger av den såkalte Norske Militærattasje i Stockholm, om jeg ikke øyeblikkelig meldte meg tilbake til min avdeling.

Jeg kom aldri tilbake til VIII. Bataljon, men havnet i den XI. Bataljon. Gangsterbataljonen ble den kalt. Den besto for det meste av guttunger som hadde forvillet seg over grensen.

Vår bataljon ankom ikke Norge før ved St. Hans-tider 1945, og da ble det mest vaktjeneste over russiske krigsfanger. Og

disse gutta til Stalin var det verste tyvepakk jeg noen gang har sett. Det var også tyske og østerikere i noen leire, og personlig fikk jeg mange gode venner blant disse. Av lagerkommandanten fikk jeg en fin 7,65 i gave den dagen han og hans mannskap reiste.

Fins det fremdeles en ledig plass ved den kommende feiring er jeg svært takknemlig om jeg kunne få den.

En hjertelig hilsen til dere i avisen nu ved jubileet.

Asbjørn Hallan

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag kl. 17—20, tirsdag kl. 10—14, onsdag kl. 18—21.

Postadr.: POSTBOKS 924 - SENTRUM, OSLO 1.

Kontoradr.: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO 6. Tlf.: (02) 19 06 71.